

Een toekomstbestendige buitensport in Landerd

Jan-Willem van der Roest

Björn Schadenberg

Een toekomstbestendige buitensport in Landerd

in opdracht van de gemeente Landerd

**Jan-Willem van der Roest
Björn Schadenberg**

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut*

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1. Inleiding	9
1.1 Onderzoeksvragen	9
1.2 Werkwijze	10
1.3 Leeswijzer	12
2. Relevante ontwikkelingen en prognoses	13
2.1 Bevolkingsontwikkeling en -prognose	13
2.2 Ontwikkeling sportdeelname	16
2.3 Ontwikkeling sportaccommodatiegebruik	19
2.4 Belang landelijke trends voor Landerd	20
3. Reek	21
3.1 Aanpassing onderzoeksvragen Reek	21
3.2 Toekomstscenario's door de ogen van de verenigingen	22
3.3 Verzorgingsgebieden Reekse verenigingen	22
3.4 R.K.S.V. Achilles	23
3.5 T.V. Reek	26
3.6 Binnensport in Reek en Landerd	28
3.7 Sociaal kapitaal en leefbaarheid in Reek	29
3.8 Beleidsadvies Advies Mulier Instituut	31 33
4. Schaijk	35
4.1 Toekomstscenario's door de ogen van de verenigingen	35
4.2 Verzorgingsgebied Schaijkse verenigingen	35
4.3 R.K.S.V. DAW	36
4.4 D.K.V. Emos	40
4.5 T.V. De Witte Schare	42
4.6 Beleidsadvies Advies Mulier Instituut	44 45
5. Zeeland	47
5.1 Toekomstscenario's door de ogen van de verenigingen	47
5.2 Verzorgingsgebieden Zeelandse verenigingen	47
5.3 R.K.S.V. Festilent	48
5.4 V.V. V.C.O.	51
5.5 T.V. Set '77	54
5.6 Beleidsadvies Advies Mulier Instituut	56 56
6. Conclusie	57
6.1 Aanbevelingen	58
Literatuur	59
Bijlage 1. Reactie R.K.S.V. D.A.W.	61

Samenvatting

In het voorjaar van 2016 heeft de gemeenteraad van de gemeente Landerd het college van B en W verzocht een toekomstvisie voor de buitensport in de gemeente te ontwikkelen, zodat toekomstige middelen in buitensportaccommodaties op een goede manier besteed kunnen worden. Een aantal buitensportverenigingen heeft de gemeente verzocht investeringen te doen in hun accommodatie. In deze rapportage worden de resultaten van een onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de Landerdse buitensport gepresenteerd. Het onderzoek geeft inzicht in de huidige en toekomstige accommodatiebehoeften en in de vitaliteit van de verschillende verenigingen. Daarnaast biedt het rapport inzicht in de input die de verenigingen in het onderzoeksproces hebben geleverd. Uit het onderzoek is een aantal conclusies naar voren gekomen:

- De vergrijzing in de gemeente Landerd is een belangrijk thema voor de sport. Over een aantal jaar is de bevolking gemiddeld gezien ouder dan nu het geval is. Voor de buitensport betekent dit dat zij waarschijnlijk leden zullen verliezen. Ook moeten de verenigingen hun aandacht gaan verleggen naar meer recreatieve vormen van sport, zodat zij ook oudere doelgroepen aanspreken. Een aantal verenigingen is hiermee al doende.
- Over het algemeen kan worden gesteld dat de Landerdse buitensport voldoende toekomstbestendig is. De meeste verenigingen beschikken over voldoende organisatiekracht om de sport duurzaam te organiseren.
- Over de toekomstbestendigheid van twee verenigingen bestaan zorgen. Bij T.V. Reek en VCO is de zaak zeker niet kritiek te noemen, maar om de toekomst van deze verenigingen te waarborgen, moeten de verenigingen zich op een aantal punten versterken. Dit besef leeft ook bij deze verenigingen, die op dit moment al met een versterkingsproces bezig zijn.
- In het rapport wordt een aantal specifieke aanbevelingen gedaan op het terrein van accommodatiezaken. Deze aanbevelingen worden steeds aan het eind van ieder hoofdstuk gepresenteerd. In het laatste hoofdstuk wordt ook een aantal meer algemene aanbevelingen gedaan.

1. Inleiding

De gemeenteraad van Landerd heeft in het voorjaar van 2016 het college van B&W verzocht een toekomstvisie voor de buitensport in de gemeente te ontwikkelen, zodat toekomstige middelen in buitensportaccommodaties op een goede manier kunnen worden besteed. Een aantal buitensportverenigingen heeft de gemeente verzocht investeringen te doen in de accommodatie. Het is echter van belang dat deze investeringen op de lange termijn zinvol zijn en een bijdrage leveren aan de positieve effecten die sport voor de bevolking kan opleveren. De raad wil daarom inzicht in de toekomstbestendigheid van de buitensportverenigingen, zodat - met respect voor een eigen identiteit - een goede afweging kan worden gemaakt van de prioriteit van gemeentelijke bijdragen aan de toekomst(bestendigheid) van de sportverenigingen.

Om een goede afweging te maken, is inzicht in de visie en het draagvlak van de buitensportverenigingen in de accommodatiewensen van belang zodat de gemeente gefundeerd haar accommodatiebeleid kan herijken. Tegen deze achtergrond heeft de gemeente Landerd het Mulier Instituut een onderzoek laten uitvoeren dat moet bijdragen aan het nemen van besluiten aangaande de toekomst van de buitensport in Landerd.

1.1 Onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te verschaffen in de toekomstbestendigheid van de buitensportverenigingen in de gemeente Landerd. Door middel van een combinatie van procesbegeleiding, waarbij een bepalende rol is weggelegd voor de verenigingen, en kwantitatief onderzoek, moet hier een goed beeld van ontstaan. Hierbij zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

Hoofdvraag:

Hoe toekomstbestendig zijn de buitensportverenigingen in de gemeente Landerd en wat betekent dit voor het beleid met betrekking tot de buitensportaccommodaties?

De volgende deelvragen staan centraal in het onderzoek:

- 1. Welke toekomstscenario's zien de buitensportverenigingen voor zichzelf weggelegd? Welke rol speelt de accommodatie(behoefte) in deze toekomst?*
- 2. Hoe ontwikkelt de vraag naar buitensport(accommodaties) zich in het licht van demografische en sportieve ontwikkelingen?*
- 3. Hoe vitaal zijn de buitensportverenigingen in de gemeente Landerd? Hoe groot is hun organisatiekracht en welke maatschappelijke functie vervullen zij?*
- 4. Welk draagvlak is er voor de verschillende toekomstscenario's die voortkomen uit de antwoorden op de eerste drie deelvragen?*

De gemeente wenst dat de onderzoeksvragen door de verenigingen breed worden gedragen. Voor de verenigingen in Reek heeft dit geleid tot een aanpassing van de onderzoeksvragen. De specifieke aanpassingen voor Reek worden in hoofdstuk vier toegelicht.

1.2 Werkwijze

Om bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden, is een combinatie van procesbegeleiding en kwantitatief onderzoek ingezet. In de volgende paragrafen lichten wij toe hoe deze fasen eruit hebben gezien en hoe deze in elkaar grijpen. In totaal zijn er drie fasen, die voorafgegaan is door een voorbereiding waarin bureauwerk is verricht. In deze voorbereiding zijn cijfers over de sportdeelname en de bevolkingsprognoses op een rij gezet en is door de gemeente de reeds gedane concrete verzoeken van de buitensportverenigingen doorgegeven aan het Mulier Instituut.

Procesbegeleiding

In dit onderzoek is een belangrijke plaats ingeruimd voor de wensen en behoeften die verenigingen zelf hebben. Het draagvlak onder verenigingen voor het uiteindelijk te kiezen scenario is van belang om een goede beslissing te nemen over de toekomst van de buitensport in de gemeente Landerd. Verenigingen kregen de mogelijkheid zich uit te spreken over hoe zij de toekomst zien. Zij hebben immers zelf goed voor ogen hoe hun vereniging ervoor staat en waar in de komende jaren behoeften met betrekking tot de accommodatie zullen ontstaan. Daarnaast was het van belang dat de verenigingen het gevoel hebben mede-probleemeigenaar te zijn van het nieuwe buitensportaccommodatiebeleid en mede de beslissingen dragen die uiteindelijk worden genomen. Zoals inmiddels is aangegeven, heeft dit in Reek tot aanpassingen in het onderzoek geleid.

De procesbegeleiding is in twee fasen doorlopen. Allereerst is in het najaar van 2016 een eerste inventarisatie gemaakt van de wensen en behoeften die bij de verschillende verenigingen leven en is de uitgangssituatie van het kwantitatieve onderzoek met de verenigingen gedeeld. De verenigingen zijn per dorp bezocht om de uitgangssituatie te bepalen en te spreken over de wensen en behoeften. Daarnaast is tijdens het gesprek ook de vragenlijst die de vitaliteit van de vereniging meet aan de verenigingen verstrekt.

In de vragenlijst is aandacht voor de organisatiekracht en de maatschappelijke functie van de vereniging. In de dimensie organisatiekracht wordt gemeten hoe de vereniging ervoor staat op het gebied van leden, kader, financiën, accommodatie en beleid. De dimensie 'maatschappelijke functie' gaat in op de vraag wat verenigingen betekenen voor hun omgeving, of wat zij op dit vlak graag willen bereiken in de toekomst (intentie). Dankzij het gebruik van deze vragenlijst is een gedegen inschatting gemaakt van de capaciteiten die verschillende verenigingen hebben (bijvoorbeeld met het oog op zelfbeheer).

Kwantitatief onderzoek (fase 2)

In de tweede fase van het onderzoek zijn deelvraag 2 en deelvraag 3 uitgewerkt. Aan de hand van de verkregen informatie uit de afgenomen vragenlijsten, is de vitaliteit van de buitensportverenigingen geanalyseerd. Dit is gebeurd aan de hand van het standaardscoringsmodel dat binnen het Mulier Instituut is ontwikkeld.

Voor de ruimtelijke behoefte van de verenigingen hanteren we het ruimte-instrument van het MI. In het ruimte-instrument wordt, aan de hand van team- of ledenaantallen op basis van door VNG, betreffende sportbonden (KNVB, KNKV, KNLTB) en NOC*NSF vastgestelde richtlijnen of planningsnormen, het aantal benodigde (wedstrijd-, en trainings)velden of banen berekend. Om de toekomstige ruimtelijke behoefte te berekenen, is gekeken naar de bevolkingsprognoses voor de gemeente Landerd en de recente landelijke en lokale ontwikkelingen in de sportdeelname.

Nabijheidsanalyse

Om begrip te krijgen voor de sociale functie van de verenigingen, voeren we aanvullende analyses uit op het ledenbestand van de sportvereniging. Met een geanonimiseerd ledenbestand kunnen we op basis van de postcodes van de leden een beschrijving geven van het verzorgingsgebied van de verschillende sportverenigingen.

Naast de bovenstaande analyses, die zich primair richten op de georganiseerde sport, analyseren wij de bredere maatschappelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen in sportvoorkeuren. De groei van de sport heeft zich de afgelopen decennia vooral voorgedaan in commerciële omgevingen en in een groeiende populariteit van sporten in de openbare ruimte (ongeorganiseerde sport). Voor deze laatste ontwikkeling zullen wij aan de hand van de kernindicatoren 'sportaccommodaties' en 'beweegvriendelijke omgeving' verwachte ontwikkelingen in de gemeente Landerd analyseren en voorspellen. Deze analyses worden vergeleken met referentiegemeenten en de regio waarin Landerd is gelegen.

Procesbegeleiding (fase 3)

Op het moment dat fase 1 en fase 2 waren afgerond, hebben wij op basis van de input van de verenigingen en de kwantitatieve data enkele scenario's voor de buitensport in Landerd uitgewerkt. Deze scenario's zijn in een nieuwe ronde van procesbegeleiding afgestemd met de verenigingen. Dit is gedaan aan de hand van individuele gesprekken met de verenigingsbesturen (één-op-één). Het bespreken van de uitkomsten van het kwantitatieve onderzoek heeft gezorgd voor een beter begrip van de toekomstige situatie en de levensvatbaarheid bij de verenigingen zelf en heeft als verdere input voor het onderzoeksverslag gediend.

Vitaliteit

Vitaliteit van sportverenigingen is een breed en meerduidelijk begrip. Vitaliteit kent verschillende elementen zoals in beweging zijn als organisatie, aanpassingsvermogen hebben, flexibel om kunnen gaan met invloeden van buiten en veerkrachtig zijn. Vitaliteit heeft een interne dimensie, de mate waarin de organisatie op zichzelf goed draait. De financiën, accommodatie en het aantal vrijwilligers zijn dan op orde en vanuit die basis kan een vereniging zich goed staande houden bij veranderingen of nieuwe doelen stellen en die proberen te realiseren. Daarnaast is er een externe dimensie in de vorm van gerichtheid op de omgeving van de club, die leidt tot samenwerking, support en 'erkenning'. Daardoor wordt de club niet alleen attractief voor haar leden, maar ook voor andere partijen. Het bestaansrecht van de vereniging, de '*licence to operate*', wordt dan meer door de omgeving gesteund. Vanuit deze afbakening van vitaliteit is door het Mulier Instituut een vitaliteitsindex ontwikkeld waarin de twee basisdimensies van vitaliteit zijn uitgewerkt, namelijk organisatiekracht en maatschappelijke oriëntatie.

Behoeftebepaling

Voor de ruimtelijke behoefte van de verenigingen hanteren we het ruimte-instrument van het MI. In het ruimte-instrument wordt, aan de hand van team- of ledenaantallen op basis van door VNG, betreffende

sportbonden (KNVB, KNKV, KNLTB) en NOC*NSF vastgestelde richtlijnen of planningsnormen het aantal benodigde (wedstrijd-, en trainings)velden of banen berekend. Om de toekomstige ruimtelijke behoefte te berekenen is gekeken naar de bevolkingsprognoses voor de gemeente Landerd en de recente landelijke en lokale ontwikkelingen in de sportdeelname.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden enkele belangrijke bevolkingstrends en trends in sportparticipatie besproken. Deze trends hebben alle een belangrijke impact op de buitensport in Landerd. Ook vormen zij de input voor de prognoses van de ledenaantallen van alle sportverenigingen. In hoofdstuk 3, 4 en 5 worden de onderzoeksresultaten van de verschillende dorpen behandeld. De hoofdstukken vormen grofweg dezelfde structuur, hoewel hoofdstuk 3 (Reek) iets afwijkt vanwege aanpassingen die in dit dorp aan de onderzoeksvraag zijn gedaan. Ieder hoofdstuk begint met een schets van belangrijke (sportieve) ontwikkelingen in het dorp. Hierin komen zowel recente ontwikkelingen als toekomstscenario's aan bod. Deze toekomstscenario's zijn gebaseerd op input vanuit de verenigingen, verkregen uit geschreven plannen of gesprekken die met de verenigingen zijn gevoerd. Vervolgens wordt in hoofdstukken 3, 4 en 5 ingegaan op de verzorgingsgebieden, huidige en toekomstige veld- of baanbehoeftes en de vitaliteit van de verenigingen. De hoofdstukken worden afgesloten met beleidsadvies. Deze paragraaf volgt een vast stramien: eerst worden de toekomstscenario's besproken in het licht van de onderzoeksresultaten, eventueel aangevuld met reacties vanuit de verenigingen. De hoofdstukken sluiten af met het advies van het Mulier Instituut aangaande de verenigingsbehoeftes. Het rapport wordt in hoofdstuk 6 afgesloten met een conclusie en aanbevelingen.

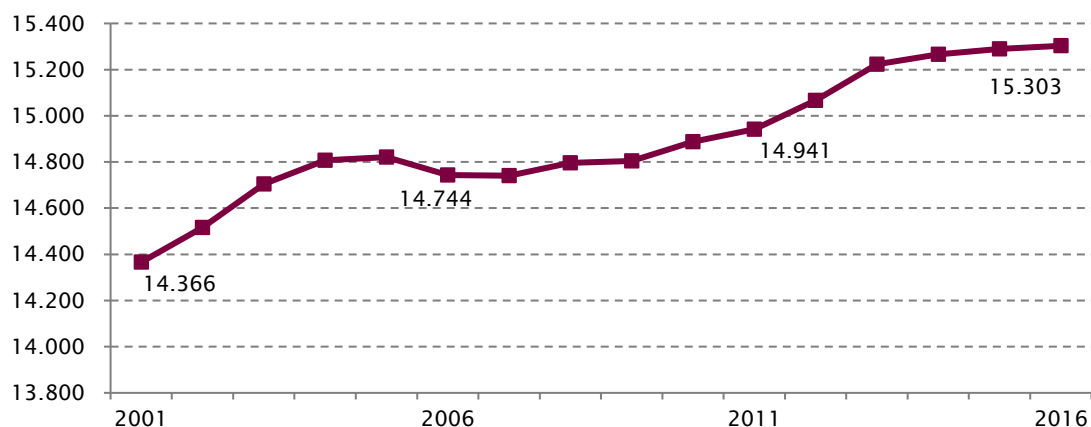
2. Relevante ontwikkelingen en prognoses

In dit hoofdstuk beschrijven we een aantal ontwikkelingen en prognoses dat relevant is bij sportcapaciteitsvraagstukken. We behandelen achtereenvolgens de bevolkingsontwikkeling en -prognose van de gemeente Landerd, de landelijke ontwikkeling in sportdeelname en de landelijke ontwikkeling in sportaccommodatiegebruik.

2.1 Bevolkingsontwikkeling en -prognose

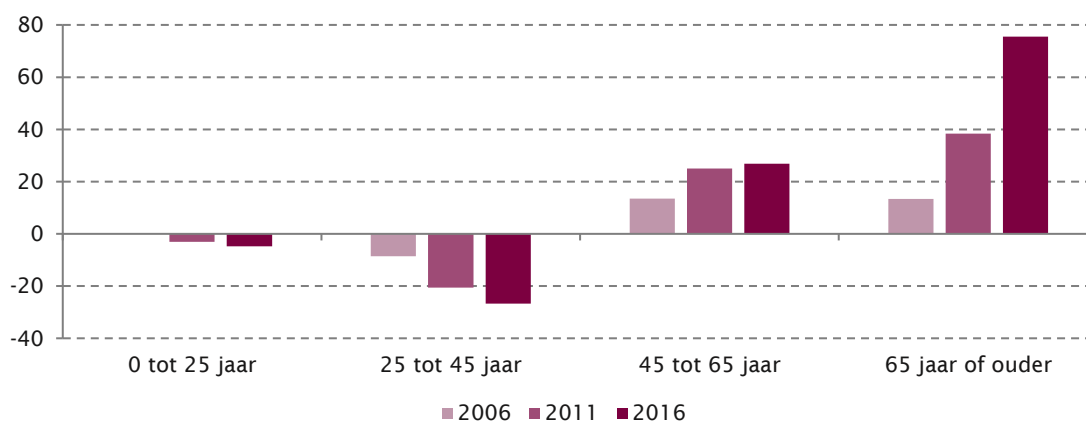
De gemeente Landerd heeft een bevolkingsgroei meegemaakt van 14.366 inwoners in 2001 naar 15.303 in 2016 (+6,5%). In deze periode is het aantal inwoners in de bevolkingsgroepen 45 tot 65 jaar en 65 jaar en ouder toegenomen, terwijl het aantal inwoners in de bevolkingsgroepen jonger dan 20 jaar en 20 tot 45 jaar is afgenomen (figuur 2.2).

Figuur 2.1 Bevolkingsontwikkeling gemeente Landerd 2001-2016

Bron: CBS 2016

Figuur 2.2 Inwonersontwikkeling per leeftijdsklasse per jaar (in procenten t.o.v. 2001)

Bron: CBS 2016, bewerking: Mulier Instituut

De gemeente Landerd bestaat uit drie dorpen, Schaijk, Reek en Zeeland. Schaijk is (sinds 2001) het dorp met het meeste aantal inwoners in de gemeente Landerd. De drie dorpen hebben tussen 2001 en 2016 allemaal een (kleine) groei in inwoneraantallen meegemaakt. Zeeland heeft zowel absoluut als relatief tussen 2001 en 2016 de grootste toename in het aantal inwoners meegemaakt (tabel 2.1). Oventje is een relatief kleine buurtgemeenschap in Zeeland. De buurt heeft tussen 2001 en 2016 een kleine bevolkingsdaling meegemaakt (tabel 2.1).

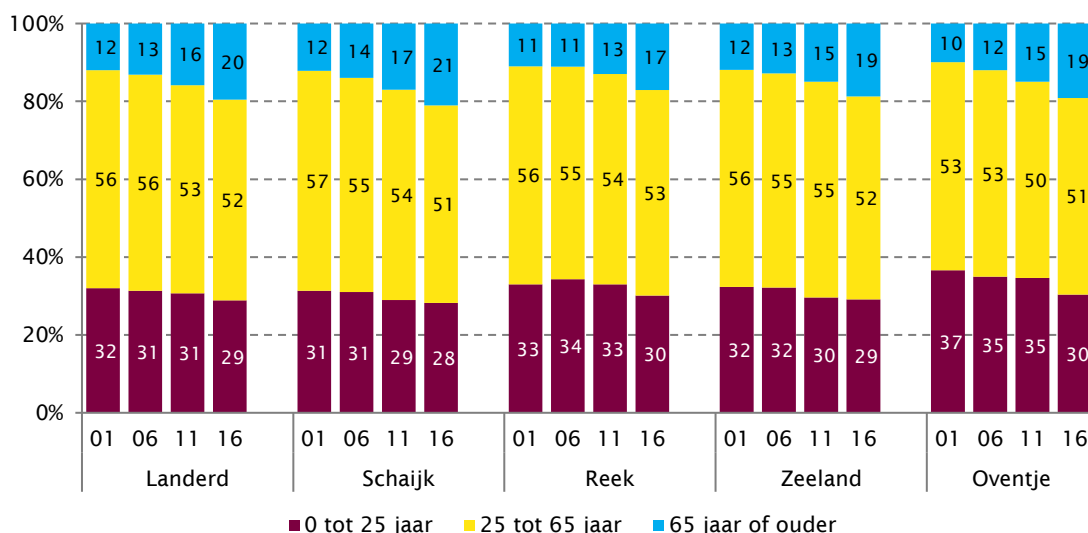
Tabel 2.1 Inwonersontwikkeling Landerdse dorpen en Oventje tussen 2001 en 2016

	2001		2006		2011		2016	
	Abs.	Abs.	% t.o.v. 2001	Abs.	% t.o.v. 2001	Abs.	% t.o.v. 2001	
Landerd	14.370	14.740	2,6	14.940	4,0	15.303	6,5	
Schaijk	6.730	6.900	2,5	6.875	2,2	7.020	4,3	
Reek	1.630	1.690	3,7	1.710	4,9	1.700	4,3	
Zeeland	6.000	6.160	2,7	6.355	5,9	6.575	9,6	
<i>Oventje</i>	490	490	-	470	-4,1	455	-7,1	

Bron: CBS 2016, bewerking: Mulier Instituut

De vergrijzing van de gemeente Landerd heeft in elk dorp plaatsgevonden. Het aandeel inwoners onder de 25 jaar is in elk dorp afgenomen, terwijl het aandeel inwoners in de bevolkingsgroepen 25 tot 65 jaar en 65 jaar en ouder is toegenomen (figuur 2.3). In Oventje is de vergrijzing tussen 2001 en 2016 relatief het sterkst geweest. Het aandeel inwoners van 65 jaar en ouder is in Oventje toegenomen van 10 procent in 2001 naar 19 procent in 2016.

Figuur 2.3 Aandeel per bevolkingsgroep Landerdse dorpen en Oventje in 2001, 2006, 2011 en 2016 (in procenten)

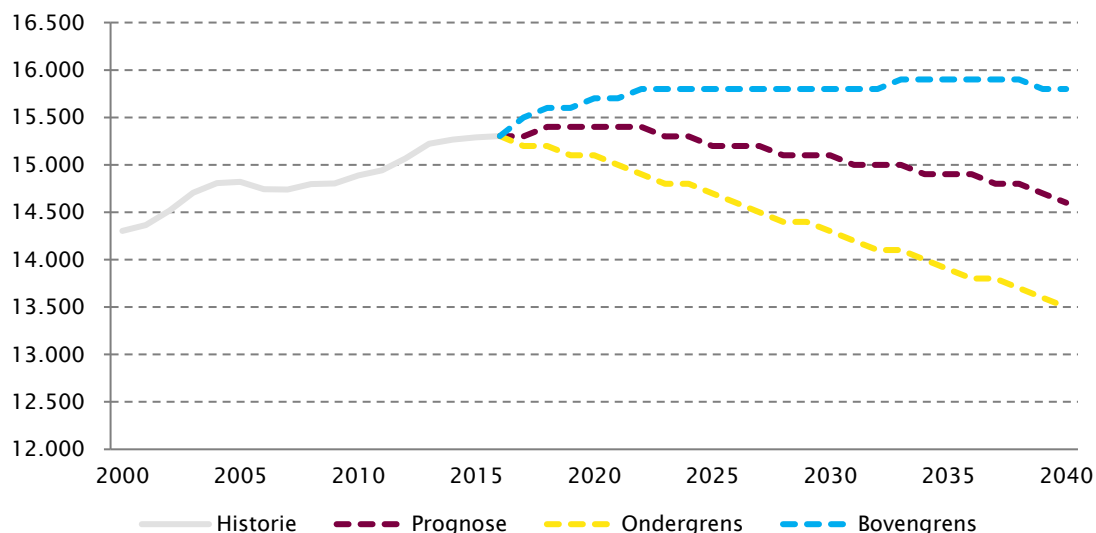

Bron: CBS 2016

Prognose

De verwachting is dat de bevolking van de gemeente Landerd lichtelijk zal dalen naar 15.100 inwoners in 2030. De meest *negatieve* prognose laat een grotere bevolkingsdaling zien van 14.300 inwoners in 2030, terwijl de meest *positieve* prognose een kleine bevolkingsgroei laat zien naar 15.800 inwoners in 2030 (figuur 2.4).

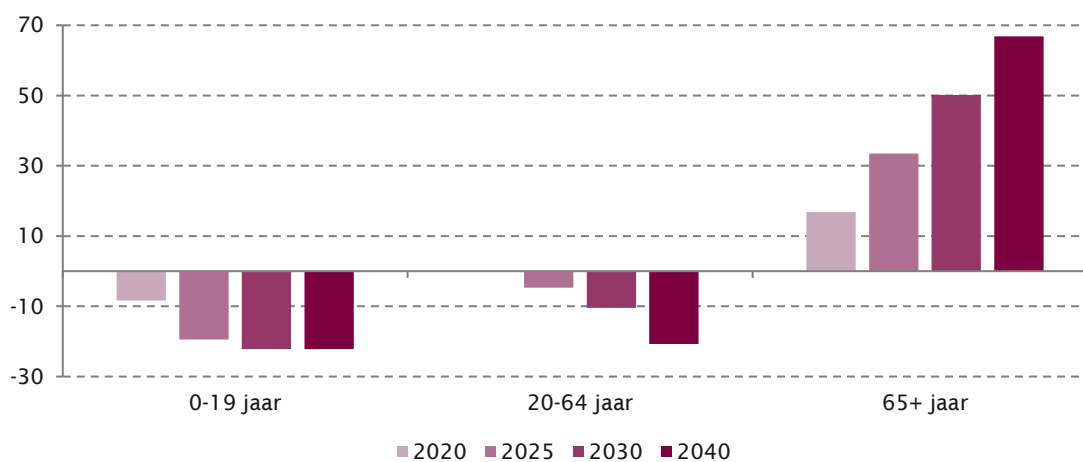
Figuur 2.4 (Verwachte) bevolkingsontwikkeling gemeente Landerd, 2000-2040.

Bron: CBS 2016; PBL/CBS regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2016-2040

De prognose laat een verdere vergrijzing van de Landerdse bevolking zien. De verwachting is dat het aandeel inwoners onder de 65 jaar afneemt, terwijl het aantal 65-plussers zal toenemen (figuur 2.5).

Figuur 2.5 Verwachte bevolkingsontwikkeling per leeftijdsklasse per jaar (in procenten t.o.v. 2016).

Bron: CBS 2016; PBL/CBS regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2016-2040, bewerking: Mulier Instituut

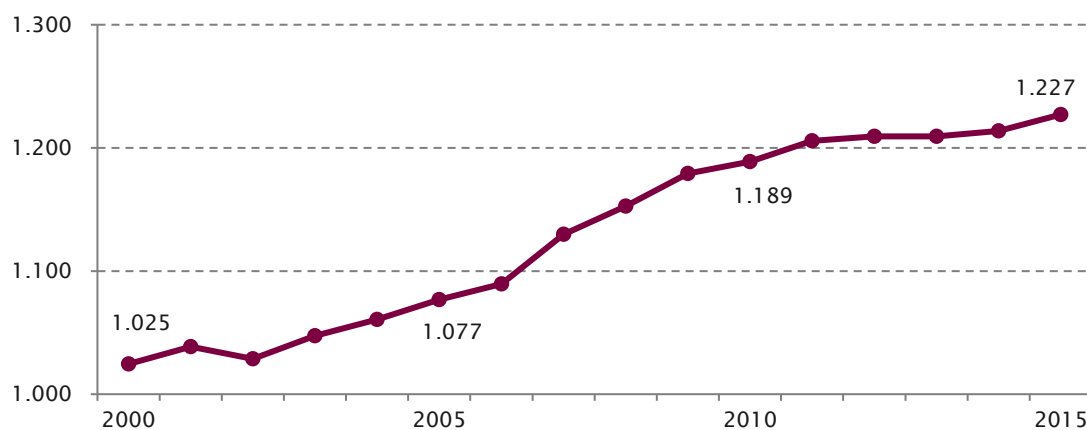
2.2 Ontwikkeling sportdeelname

In het afgelopen decennium viel te zien dat de georganiseerde sportdeelname in Nederland na een periode van groei inmiddels stabiel is. De ledentallen van diverse grote sportbonden zijn dat zeker niet. De ontwikkelingen van de sportbonden die relevant zijn voor het onderzoek, zijn in deze paragraaf gepresenteerd. Bij de presentatie hiervan is gebruikgemaakt van wisselende y-assen in de grafieken. De ontwikkeling van de ledencijfers is daarmee visueel uitvergroot. In werkelijkheid is de geschetste ontwikkeling soms maar een fractie van het totale ledenbestand.

Voetbal

In de periode 2000-2014 is het aantal leden van de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB) met een vijfde toegenomen tot 1.227.000 lidmaatschappen in 2015 (figuur 2.6). Deze groei is onder andere te danken aan de toenemende populariteit van het vrouwen- en meisjesvoetbal.

Figuur 2.6 Aantal lidmaatschappen bij voetbalbond KNVB, 2000-2015 (aantallen x 1.000)

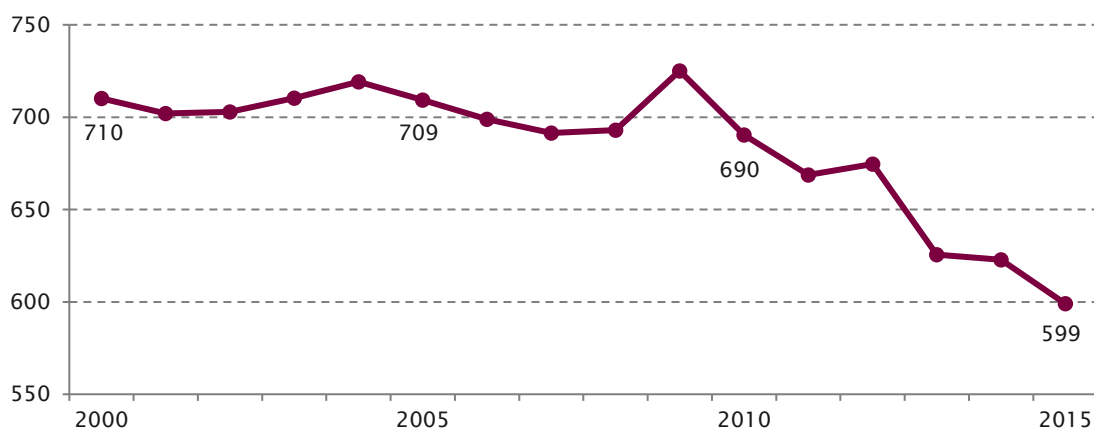

Bron: NOC*NSF 2000-2015, bewerking: Mulier Instituut

Tennis

Ondanks een tussentijdse groei rond 2009, verloor de Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB) tussen 2000 en 2015 ruim 111.000 leden (figuur 2.7). Dat is ruim vijftien procent van het volledige ledenbestand. De tennisbond is in omvang met ruim 599.000 leden echter nog altijd de tweede sportbond van Nederland, na de KNVB. Het aantal senioren is relatief meer afgenomen dan het aantal junioren.

Figuur 2.7 Aantal lidmaatschappen bij de tennisbond KNLTB, 2000-2015 (x 1.000)

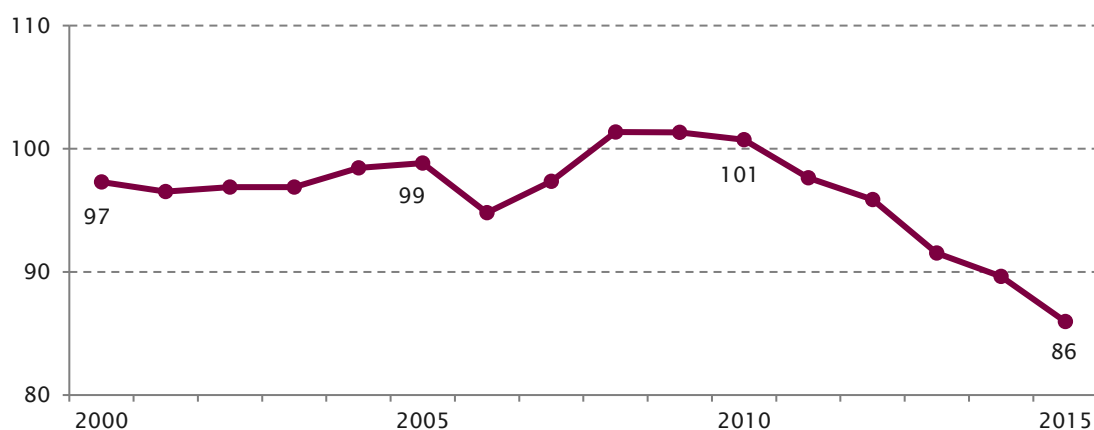

Bron: NOC*NSF 2000-2015, bewerking: Mulier Instituut

Korfbal

Het Koninklijke Nederlandse Korfbalverbond (KNKV) heeft in de afgelopen jaren te maken met een stelselmatige daling van het aantal lidmaatschappen. In 2010 had de KNKV nog 101.000 lidmaatschappen; in 2015 is dat aantal geslonken tot 86.000 lidmaatschappen (figuur 2.8). Het aantal junioren is relatief meer afgenomen dan het aantal senioren.

Figuur 2.8 Aantal lidmaatschappen bij de korfbalbond KNKV, 2000-2015 (x 1.000)

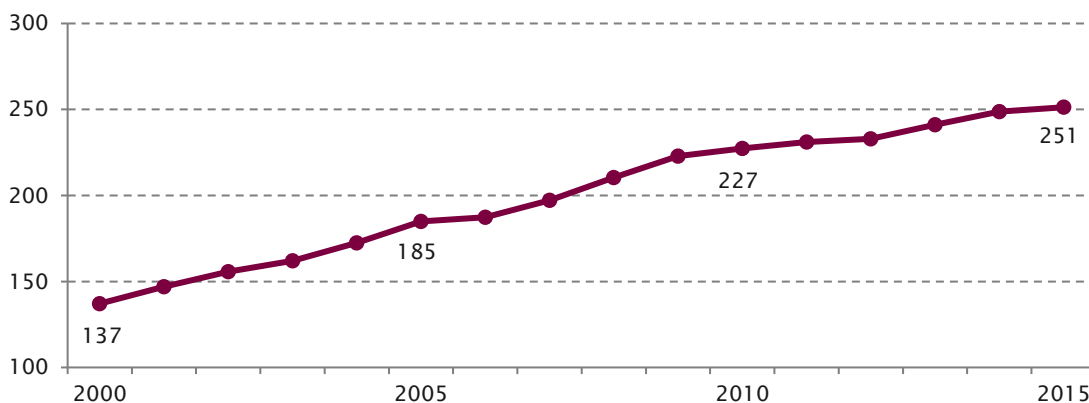

Bron: NOC*NSF 2000-2015, bewerking: Mulier Instituut

Hockey

De ontwikkeling van het aantal lidmaatschappen bij de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB) toont een blijvend sterke groei aan. In de periode 2000-2015 was sprake van een stijging van het aantal lidmaatschappen van 137.000 in 2000 naar 251.000 in 2015 (figuur 2.9). Deze groei is in grote mate te danken aan het toegenomen aantal junioren.

Figuur 2.9 Aantal lidmaatschappen bij hockeybond KNHB, 2000-2015 (x 1.000)

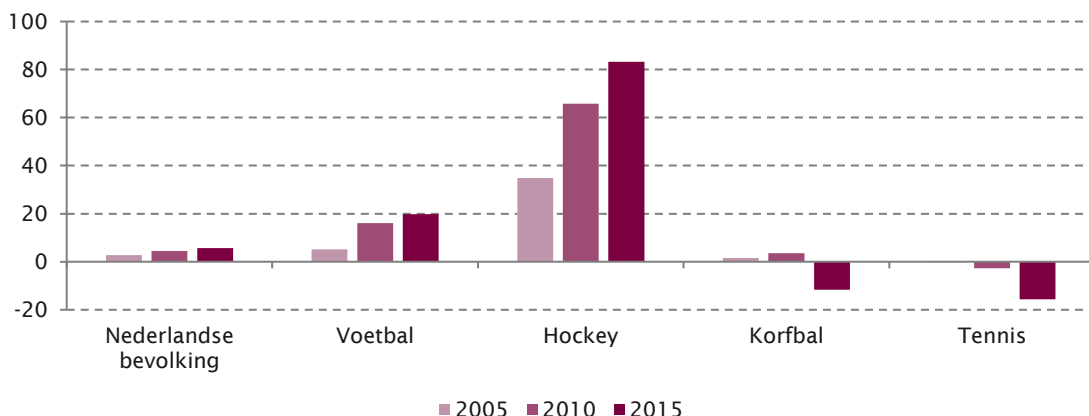

Bron: NOC*NSF 2000-2015, bewerking: Mulier Instituut

Buitensport

De ontwikkelingen van het aantal lidmaatschappen bij de buitensporten die in deze paragraaf zijn gepasseerd, zijn in figuur 2.10 nogmaals weergegeven, maar dan in procentuele groei of afname in de periode 2000 tot en met 2015. Hierbij is het jaar 2000 als uitgangsjaar genomen: de procentuele verandering geldt dus ten opzichte van 2000. Ter vergelijking is ook de ontwikkeling van de Nederlandse bevolking in de periode 2000-2015 weergegeven. Met name de hockeybond KNHB en de voetbalbond KNVB hebben een (forse) groei in ledentallen die de groei in bevolking sterk overstijgt. De korfbalbond KNKV en tennisbond KNLTB zijn de negatieve ontwikkelingen in ledental.

Figuur 2.10 Ontwikkeling lidmaatschappen bij diverse buitensportbonden in de periode 2000-2015 (met 2000 als uitgangsjaar), afgezet tegen de ontwikkeling van de Nederlandse bevolking in diezelfde periode

Bron: NOC*NSF 2000-2015; CBS, 2016, bewerking: Mulier Instituut

Ongeorganiseerde sportbeoefening

Naast de ontwikkelingen in de georganiseerde sportbeoefening, heeft de ongeorganiseerde sportbeoefening in de afgelopen decennia een flinke groei doorgemaakt. Als gevolg van een steeds belangrijker wordend gezondheidsmotief, zijn sporten als hardlopen, wandelen en fietsen de afgelopen

decennia in populariteit toegenomen. Dit is goed terug te zien in tabel 2.2, waaruit blijkt dat een flink deel van de Nederlandse bevolking sport buiten het formele verband van de sportvereniging.

Tabel 2.2 Organisatievorm van de sportbeoefening, Nederlandse bevolking van 6 jaar en ouder, 2012 en 2014 (in procenten)

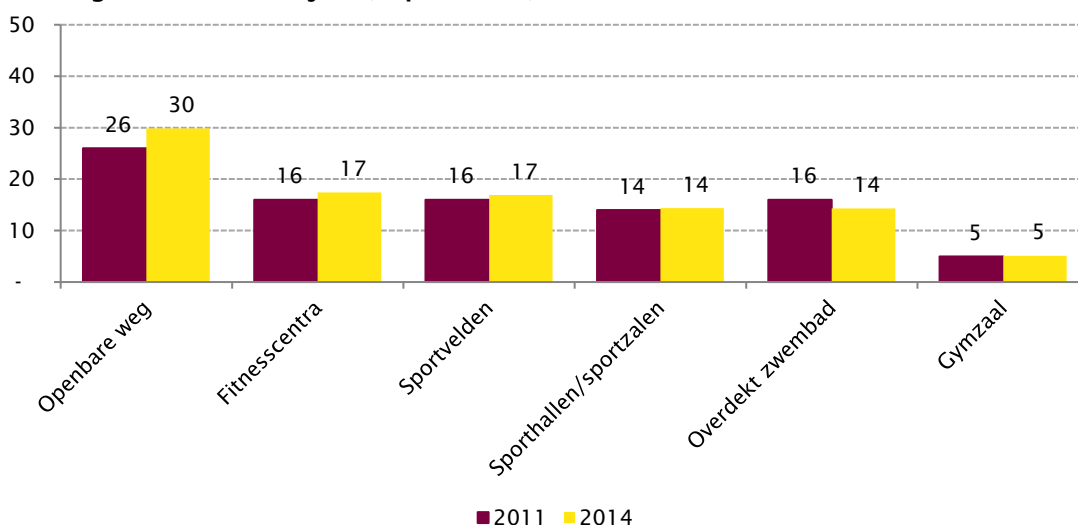
	2012	2014
Individueel of ongeorganiseerd	49	46
Zelfgeorganiseerde groep	40	36
Als lid van een sportvereniging	32	31
Als abonnee, lid of cursist van een fitnesscentrum of commerciële sportaanbieder	18	18
Via school of naschoolse opvang	3	2
In het kader van bedrijfssport	2	2
Via het sociaal cultureel werk, sportbuurtwerk of welzijnswerk	2	1
Via een zorginstelling of revalidatiecentrum	2	2
Anders	2	1

Bron: SCP/CBS (vTO'12; vTO'14)

2.3 Ontwikkeling sportaccommodatiegebruik

De openbare weg wordt het meest genoemd als voorziening die gebruikt wordt voor sportbeoefening door alle Nederlanders (6-79 jaar, figuur 2.11). Ongeveer een derde van de bevolking (30%) heeft in 2014 voor de sportbeoefening gebruikgemaakt van de openbare weg. Voor fitnesscentra en sportvelden geldt dat 17 procent van de bevolking hiervan in 2014 gebruikmaakte. Gevolgd door de sporthallen en -zalen en overdekte zwembaden (14%). De gymzalen zijn beduidend minder als sportaccommodatie door de bevolking gebruikt (5%). In vergelijking met 2011 valt op dat het gebruik van de openbare weg is toegenomen (26% in 2011) en dat het gebruik van overdekte zwembaden is afgenomen (16% in 2011). Het gebruik van de sportvelden lijkt lichtelijk te zijn gestegen.

Figuur 2.11 Gebruik van typen accommodaties voor sportbeoefening, 2011 en 2014, bevolking Nederland 6-79 jaar (in procenten)

Bron: OBiN 2010-2011 en 2013-2014, bewerking: Mulier Instituut 2016

Wanneer we op basis van landelijke gegevens kijken naar welke leeftijdsklassen de voornaamste gebruikers zijn van sportvelden, -hallen, -zalen en gymzalen (tabel 2.3), dan zien we dat het gebruik afneemt met de leeftijd. We zien verder dat een groot deel van de inwoners tussen 6 en 17 jaar van sportvelden gebruikmaakt.

Tabel 2.3 Gebruik sporthallen/sportzalen en gymzalen 2015, naar leeftijdsgroep, percentage van de Nederlandse bevolking

	Gebruik sportvelden	Gebruik sporthal/sportzaal	Gebruik gymzaal*
6 - 79 jaar	17	14	5
6-11 jaar	45	32	15
12-17 jaar	43	34	14
18-24 jaar	23	25	7
25-34 jaar	17	15	3
35-49 jaar	12	10	3
50-64 jaar	8	7	2
65-79 jaar	7	6	3

Bron: OBiN 2013-2014

*Exclusief gebruik voor bewegingsonderwijs

2.4 Belang landelijke trends voor Landerd

Helaas zijn voor de gemeente Landerd geen specifieke sportdeelnamecijfers bekend. Gezien de demografische opbouw en het sportaanbod in de gemeente, volgen cijfers over ongeorganiseerd sporten in Landerd waarschijnlijk hetzelfde patroon als de landelijke cijfers. Dit betekent dat het ongeorganiseerd sporten, dat vooral op de openbare weg plaatsvindt (hardlopen, fietsen, wandelen, etc.) in de afgelopen jaren aan populariteit heeft gewonnen. In de aankomende jaren zal deze trend waarschijnlijk doorzetten, gezien de relatieve aantrekkingskracht van deze sporten op de ouder wordende bevolking. Zij zijn over het algemeen minder geïnteresseerd in verenigingssporten, die veelal in competitieverband worden beoefend. In de volgende hoofdstukken worden prognoses gedaan voor de ontwikkeling van de deelname aan verenigingssport. Gezien de vergrijzing die in de gemeente Landerd plaatsvindt, wordt voor veel verenigingen een afname in het aantal leden verwacht. Deels is dit te verklaren door een lagere sportdeelname die direct aan de vergrijzing valt toe te schrijven. Echter, in verband met de vergrijzing en het groeiende belang van het gezondheidsmotief, valt een verdere toename van het ongeorganiseerd sporten ook te verwachten. Hiermee moet in de inrichting van de openbare ruimte zeker rekening mee worden gehouden.

3. Reek

Het dorp Reek is gelegen in het noordoosten van de gemeente Landerd en heeft 1.747 inwoners (Gemeente Landerd, 2017). Reek kent twee buitensportverenigingen, te weten R.K.S.V. Achilles Reek en T.V. Reek. Voetbalvereniging Achilles is in 1912 opgericht en is gehuisvest aan de Mgr. Suijsstraat. De vereniging heeft in het seizoen 2016/2017 dertien teams bij de KNVB ingeschreven. Op het voetbalpark liggen twee natuurgraswedstrijdvelen en één natuurgrastrainingsveld. Het tennispark van Tennisvereniging Reek (opgericht in 1979) ligt aan De Scheenen en heeft drie banen. De vereniging heeft 106 leden in het seizoen 2016/2017.

3.1 Aanpassing onderzoeksvragen Reek

Binnen het onderzoek naar de toekomst van de buitensport in de gemeente Landerd, neemt het dorp Reek een bijzondere plaats in. De dorpsbewoners en de verenigingen in Reek zijn al geruime tijd bezig met de uitvoering van een dorpsplan. In het Dorpsplan wordt het waarborgen en versterken van de leefbaarheid, door gebruik te maken van het aanwezige sociale kapitaal in Reek, als speerpunt benoemd. Om rekening te houden met de ingezette ontwikkelingen in Reek zijn de onderzoeksvragen mede aan de hand van de verenigingen aangepast, hetgeen in overeenstemming is met de wens van de gemeente Landerd om tot een breed gedragen onderzoek te komen. Voor Reek zal het onderzoek specifiek aandacht bieden aan de leefbaarheid van het dorp, en welke rol de sportverenigingen hierin spelen. Daarnaast is een analyse uitgevoerd naar de behoefte van binnensportaccommodaties binnen de gemeente Landerd. De onderzoeksvragen voor Reek luiden als volgt:

Hoofdvraag:

Op welke manier kan de buitensport in Reek zich perspectiefrijk ontwikkelen, rekening houdend met de leefbaarheid in het dorp?

De volgende deelvragen staan centraal in het onderzoek:

- 1. Welke toekomstscenario's zien de buitensportverenigingen voor zichzelf weggelegd? Welke rol speelt de accommodatie(behoefte) in deze toekomst?*
- 2. Hoe ontwikkelt de vraag naar buitensport(accommodaties) zich in het licht van demografische en sportieve ontwikkelingen?*
- 3. Welke rol spelen Achilles Reek en TV Reek nu en in de toekomst in de opbouw van sociaal kapitaal van de dorpsbewoners en wat betekent dit voor de leefbaarheid van het dorp?*
- 4. Hoe vitaal zijn de buitensportverenigingen in de gemeente Landerd? Hoe groot is hun organisatiekracht en welke maatschappelijke functie vervullen zij?*
- 5. Welke rol kan de binnensport spelen in het verstevigen van de toekomstscenario's voor de buitensport in Reek?*
- 6. Welk draagvlak is er voor de verschillende toekomstscenario's die voortkomen uit de antwoorden op de eerste vijf deelvragen?*

In de deelvragen is veel overlap te zien met de deelvragen die in de rest van het onderzoek worden gebruikt. De Reekse verenigingen waren in eerste instantie tegen het kwantitatieve aspect van het onderzoek. Later zagen de verenigingen in dat ook deze vragen hun waarde kunnen hebben in hun begrip over de ontwikkeling van hun eigen plannen.

3.2 Toekomstscenario's door de ogen van de verenigingen

De verenigingen zijn, samen met de stichting Dorpsontwikkeling Reek, ver gevorderd met de ontwikkeling van plannen voor een nieuwe voorziening voor sport en spel die in dienst moet staan van het waarborgen van de toekomstbestendigheid van de verenigingen in het dorp (R.K.S.V. Achilles, T.V. Reek & Stichting Dorpsontwikkeling Reek, 2016). De verenigingen geven aan dat voor het “voortbestaan en de toekomstbestendigheid van de verenigingen” (R.K.S.V. Achilles, T.V. Reek & Stichting Dorpsontwikkeling Reek, 2016, p. 4) leden, vrijwilligers en een betaalbare accommodatie van belang zijn. Om de toekomstbestendigheid van beide verenigingen een impuls te geven, willen zij een nieuwe gemeenschappelijke voorziening vestigen op het terrein van Achilles. Deze wens heeft te maken met een aantal zaken. De verenigingen geven aan dat de accommodatie van Achilles verouderd is en dat de levensduur van nieuw aan te leggen tennisbanen op de huidige locatie van T.V. Reek de termijn van de lopende erfpachtovereenkomst overschrijdt. Daarnaast zien beide verenigingen organisatorische winst in het realiseren van een gezamenlijke voorziening door de onderlinge samenwerking te versterken. Dit alles moet bovendien de leefbaarheid van het dorp Reek op de lange termijn garanderen. Een nieuwe binnensportaccommodatie, als vervanging van de verouderde gymzaal in Reek, is onderdeel van de plannen van de verenigingen voor de nieuwe voorziening.

3.3 Verzorgingsgebieden Reekse verenigingen

Aan de hand van de ledenlijsten van de verenigingen zijn de verzorgingsgebieden van de verenigingen in beeld gebracht. De verenigingen in Reek hebben, net als de verenigingen in de andere dorpen, geen sterke regiofunctie (tabel 3.1). Veruit het merendeel van de leden woont in het eigen dorp, waardoor wel kan worden gesteld dat de verenigingen een belangrijke dorpsfunctie hebben (tabel 3.2).

Tabel 3.1 Herkomst leden Reekse verenigingen naar gemeente, 2016 (in procenten)

Vereniging	Landerd	Bernheze	Grave	Mill en Sint Hubert	Oss	Uden	Overig	Totaal
<i>Reek</i>	91,1	0,9	2,7	0,3	2,7	1,2	1,2	100
R.K.S.V. Achilles Reek	90,7	0,9	2,3	0,0	3,2	1,4	1,4	100
T.V. Reek	91,8	0,8	3,3	0,8	1,6	0,8	0,8	100

Tabel 3.2 Herkomst leden Reekse verenigingen naar dorp, 2016 (in procenten)

Vereniging	Schaijk	Reek	Zeeland	Landerd	Overige gemeenten	Totaal
<i>Reek</i>	3,8	86,4	0,9	91,1	8,9	100
R.K.S.V. Achilles Reek	3,7	86,1	0,9	90,7	9,3	100
T.V. Reek	4,1	86,9	0,8	91,8	8,2	100

3.4 R.K.S.V. Achilles

Uitgangssituatie

De accommodatie van Achilles bestaat uit een verouderd gebouw, drie natuurgrasvelden (één trainings- en twee wedstrijdvelden) en een grasstrook (tabel 3.3). Zowel het gebouw (kleedkamers en de kantine) als de velden zijn eigendom van de gemeente. De gemeente voert tevens het (grootschalig) onderhoud van de velden uit.

Tabel 3.3 Aantal velden R.K.S.V. Achilles, 2017

Vereniging	Natuurgras		Kunstgras	Totaal
	Training	Wedstrijd		
R.K.S.V. Achilles		1	2	3

Achilles heeft in het seizoen 2016/2017 zeven teams ingeschreven bij een zaterdagse bondscompetitie en zes teams bij een zondagse bondscompetitie. Deze teams vertalen zich naar een totaal van 8,7 normteams.

Tabel 3.4 Aantal (norm)teams R.K.S.V. Achilles, per weekenddag, seizoen 2016/2017

	Zaterdag				Zondag				Totaal			
	J015 (1:1:1)	J013 (1:1:1)	J011 (7:7)	J09 (7:7)	Aantal teams	Aantal normteams	Senioren	35+	Aantal teams	Aantal normteams		
R.K.S.V. Achilles	1	2	2	2	7	3,0	5	1	6	5,7	13	8,7

Behoeftebepaling

Op basis van de teamaantallen van Achilles in het seizoen 2016/2017, heeft de vereniging een normatieve (organisatorische en cultuurtechnische) behoefte van één wedstrijdveld (tabel 3.5). In het geval van één wedstrijdveld, wordt dit veld voor 230 uur belast. Voor een natuurgraswedstrijd veld is dit een erg hoge belasting. Een extra wedstrijd veld zal daarom hoogstwaarschijnlijk noodzakelijk zijn om de kwaliteit van de wedstrijd velden een heel seizoen te waarborgen. Het aantal trainingsuren van de vereniging wordt geschat op 480 uur (tabel 3.5). De vereniging heeft theoretisch voldoende aan één natuurgrastrainingsveld. De KNVB-normen schrijven voor een vereniging met senioren, junioren en pupillen met twee wedstrijd velden vier kleedkamers met twee teamlockers per kleedkamer voor, waarvan twee kleedkamers in een grotere maatvoering dienen te zijn (minimaal 24 vierkante meter in plaats van 15 vierkante meter).

Tabel 3.5 Behoeftebepaling R.K.S.V. Achilles, seizoen 2016/2017

Vereniging	Wedstrijd veld behoefte		Indicatie wedstrijd veld belasting (uren)		Indicatie trainingsuren
	Organisatorisch	Cultuurtechnisch	Totaal	Per veld	
R.K.S.V. Achilles	0,8 (1)	1,0 (1)	230	230	480

De ervaring leert dat verenigingen met slechts één wedstrijdveld vaak moeite hebben met de invulling van de speeldagen. Achilles heeft aangegeven dat met name voor de invulling op zondag behoefte te hebben aan twee wedstrijdvelen. Gezien deze constatering en het feit dat de veldbelasting voor één natuurgrasveld aan de bovenkant van de KNVB-normering zit, lijkt het huidige veldaanbod van Achilles van twee natuurgraswedstrijdvelen en één natuurgrastrainingsveld conform de behoefte.

Toekomst

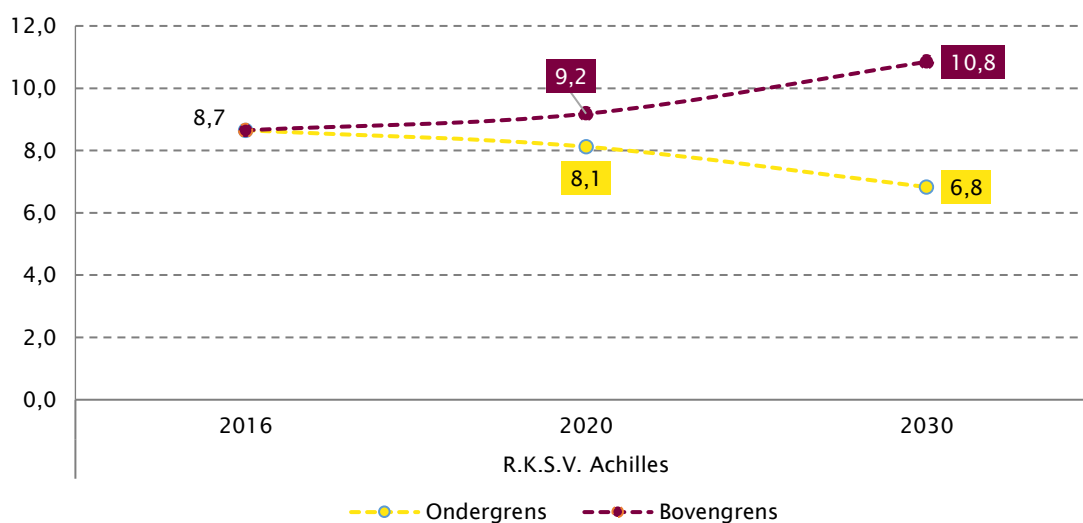
Het huidige aantal leden van Achilles is hoger dan het aantal leden vijf jaar terug (tabel 3.6). Achilles is de enige vereniging in de gemeente Landerd die een groei in ledenaantallen in de afgelopen jaren heeft meegemaakt. De vereniging heeft zowel meer senioren als junioren weten aan te trekken. Met het oog op de (verdere) vergrijzing van de bevolking van Reek (en Landerd) zal het vasthouden en het aantrekken van de oudere bevolking een grote rol spelen in de toekomst(bestendigheid) van de buitensportverenigingen.

Tabel 3.6 Ledenontwikkeling R.K.S.V. Achilles, 2011-2016

Jaar	Senioren	Junioren	Totaal
2011	108	68	176
2012	110	89	199
2013	125	77	202
2014	122	93	215
2015	116	92	208
2016	121	96	217
2011-2016			
Abs. verandering	13	28	41
Per. verandering	12,0	41,2	23,3

Op basis van bevolkingsprognoses, de landelijke ontwikkeling en populariteit van de voetbalsport en de recente ledenontwikkeling van Achilles is een bandbreedte opgesteld van het toekomstig aantal (norm)teams van de vereniging (figuur 3.1). De bandbreedte van Achilles is, vergeleken met die van de andere verenigingen, relatief groot. Indien Achilles de recente groei (in senioren) weet vast te houden, en indien de aangetrokken junioren naar de senioren doorstromen, zal het aantal normteams in de toekomst hoger zijn. Als blijkt dat de groei van de afgelopen jaren van tijdelijke aard was, en de vereniging zich vanaf nu ontwikkelt naar de bevolkingsontwikkeling, zal het toekomstige aantal normteams lager zijn.

Figuur 3.1 – Toekomstig aantal normteams R.K.S.V. Achilles

Wanneer uitgegaan wordt van het aantal (norm)teams in de gepresenteerde bandbreedte (figuur 3.1), zal de toekomstige veldbehoefte van Achilles ongeveer gelijk zijn aan de huidige behoefte. Als de ondergrens wordt gevolgd, zal de wedstrijdbelasting dusdanig omlaag gaan dat de noodzaak aan een tweede wedstrijdveld minder wordt. Gezien deze constatering lijkt het huidige veldaanbod van Achilles ook aan de toekomstige behoefte te voldoen (tabel 3.7).

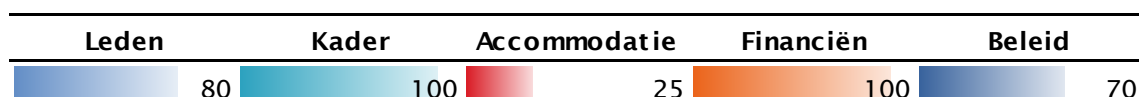
Tabel 3.7 Toekomstige behoeftebepaling R.K.S.V. Achilles

Jaar	Wedstrijdveldbehoefte		Indicatie wedstrijdveldbehoefte (uren)		Indicatie trainings-uren
	Organisatorisch	Cultuurtechnisch	Totaal	Per veld	
2020	0,8 (1) - 0.8 (1)	0,9 (1) - 1.0 (1)	220 - 250	220 - 250	450 - 510
2030	0.7 (1) - 0.9 (1)	0.8 (1) - 1.2 (1)	180 - 300	180 - 300	380 - 610

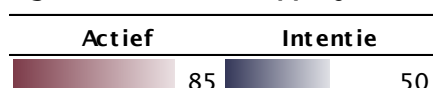
Organisatiekracht en maatschappelijke rol

Achilles scoort (ruim) voldoende op organisatiekracht. De vereniging heeft een groot en sterk kader en de vereniging heeft ook de financiën goed op orde. De ontevredenheid van de vereniging over de huidige accommodatie komt terug in een onvoldoende op accommodatie. Achilles scoort goed op maatschappelijke activiteit. Dit wil zeggen dat zij een actieve rol spelen in de Reekse samenleving. Op de verdere maatschappelijke intentie scoort de vereniging voldoende.

Figuur 3.2 – Organisatiekracht R.K.S.V. Achilles

Figuur 3.3 – Maatschappelijke functie R.K.S.V. Achilles

3.5 T.V. Reek

T.V. Reek heeft een volledig geprivatiseerde tennispark aan De Scheenen. De vereniging heeft in het seizoen 2016/2017 106 leden. Op het park liggen drie verlichte banen. De hieruit volgende baandruk van 35 leden per baan is laag. De gemiddelde baandruk in Nederland en Oost-Brabant is 57 leden per baan (Van der Poel, Wezenberg-Hoenderkamp & Hoekman, 2016). De KNLTB hanteert momenteel een richtlijn van 70 tot 90 spelers per verlichte baan, ongeacht de baansoort. Op basis van deze richtlijn heeft de vereniging een normatieve behoefte aan twee banen (tabel 3.8). Dit betekent dat de vereniging een overschot heeft van één baan.

Tabel 3.8 Behoeftebepaling tennisvereniging T.V. Reek, 2016/2017

	Uitgangssituatie					Indicatie behoefte			
	Aantal leden			Aantal banen	Baandruk	Onafgerond		Afgerond	
	Sen.	Jun.	Tot.			Min.	Max.	Min.	Max.
T.V. Reek	93	13	106	3	35	1,2	1,5	2	2

De behoefte voor het aantal spelers per baan kan sterk per vereniging verschillen. Het aantal deelnemende teams in competities en toernooien en het daarvoor benodigde banen kan afwijken van de normatieve behoefte op basis van het aantal leden. T.V. Reek heeft aangegeven dat de vereniging met slechts twee banen niet levensvatbaar is. De vereniging is in sterke mate (financieel) afhankelijk van inkomsten uit competities en toernooien. Voor deze competities en toernooien zijn, volgens de vereniging, minimaal drie banen nodig. Uit cijfers die de vereniging heeft aangeleverd, blijkt dat de vereniging 60 procent van haar inkomsten uit competities en toernooien haalt. Slechts een kwart wordt uit de contributie gehaald, terwijl 16 procent uit sponsoring komt.

Toekomst

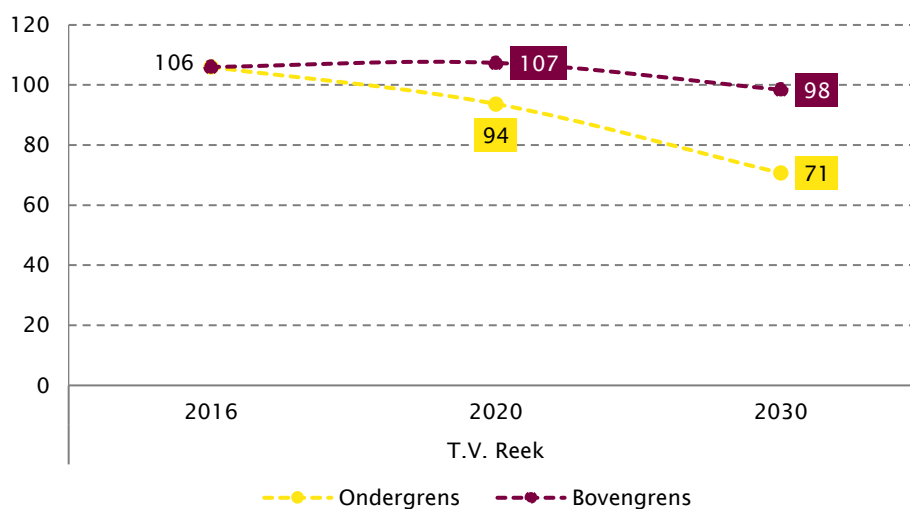
De vereniging heeft de afgelopen vijf jaar flink in moeten boeten aan aantal leden (tabel 3.9). Dit beeld komt overeen met de landelijke ontwikkeling van de tennissport (hoofdstuk 2). T.V. Reek is de enige vereniging in de gemeente Landerd waar de recente ledenontwikkeling en het huidige ledenaantal een directe zorg vormt voor de toekomstbestendigheid van de vereniging.

Tabel 3.9 Ledenontwikkeling T.V. Reek, 2011-2016

Jaar	Senioren	Junioren	Totaal
2011	138	36	174
2012	132	26	158
2013	110	18	128
2014	106	13	119
2015	98	8	106
2016	93	13	106
2011-2016			
Abs. verandering	-45	-23	-68
Per. verandering	-32,6	-63,9	-39,1

Op basis van bevolkingsprognoses, de landelijke ontwikkeling en populariteit van de tennissport en de recente ledenontwikkeling van T.V. Reek is een bandbreedte opgesteld met het toekomstig aantal leden van de vereniging. De vereniging zal naar verwachting in de toekomst te maken krijgen met een verdere ledendaling (figuur 3.4). De veranderende bevolkingssamenstelling en de teruglopende populariteit van de tennissport (in Nederland, Landerd en Reek) zijn hiervoor de verklarende factoren. Indien de vereniging zich ontwikkelt volgens de geprognoseerde ontwikkeling, moeten er vraagtekens bij de toekomstbestendigheid van de vereniging worden gezet. De vereniging zal specifiek beleid moeten uitvoeren om nieuwe leden aan te trekken en de huidige leden vast te houden.

Figuur 3.4 – Toekomstig aantal leden T.V. Reek

De vereniging geeft aan dat een deel van de terugloop in ledenaantallen te verklaren is door een bewuste beleidskeuze in het verleden. Leden zijn ‘verplicht’ gesteld om vrijwilligerswerk voor de vereniging uit te voeren. Deze verplichtstelling is voor een substantieel aantal leden van T.V. Reek reden geweest om hun lidmaatschap te beëindigen. Door samen te werken met andere verenigingen op de nieuw te realiseren voorziening voor sport en spel, hoopt de vereniging dat de lastendruk voor vrijwilligers voor leden afneemt, waardoor wellicht oude leden weer besluiten om lid te worden van de vereniging.

Tabel 3.10 Toekomstige behoeftebepaling T.V. Reek

Jaar	Aantal leden	Baanbehoefte
2020	94 - 107	1.0 (1) - 1.5 (2)
2030	71 - 98	0.8 (1) - 1.4 (2)

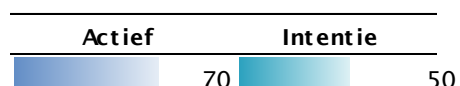
Organisatiekracht en maatschappelijke rol

T.V. Reek scoort voldoende op organisatiekracht (figuur 3.5). De vereniging scoort laag op kader. De vereniging heeft aangegeven dit als een punt van zorg te zien. Eén van de redenen waarom samenwerking met Achilles wordt gezocht, is om tot een duurzaam kader te kunnen komen. Op de maatschappelijke activiteit is de score van T.V. Reek goed te noemen (figuur 3.6).

Figuur 3.5 – Organisatiekracht T.V. Reek

Figuur 3.6 – Maatschappelijke functie T.V. Reek

3.6 Binnensport in Reek en Landerd

In de plannen van Achilles en T.V. Reek om een nieuwe voorziening voor sport en spel in Reek te realiseren, wordt de toekomstige invulling van de gymzaal in Reek (gelegen bij het complex van Achilles) meegenomen. Daarom is aanvullend onderzoek gedaan naar de binnensportbehoefte binnen de gemeente Landerd.

Het benodigd aantal binnensportaccommodaties kan worden berekend aan de hand van de draagvlakcijfers uit de Planologische Kengetallen. Deze draagvlakcijfers schrijven voor dat een sporthal een draagvlak dient te hebben van tussen de 15.000 en 20.000 inwoners. Met andere woorden, per 15.000 of 20.000 inwoners zou een gemeente één sporthal moeten hebben. Een sportzaal dient een draagvlak te hebben van tussen de 10.000 en 12.500 inwoners; een gymzaal een draagvlak van 3.000 inwoners. Hierbij is het van belang om te realiseren dat een sporthal (met drie gedeeltes) kan fungeren als drie gymzalen en een sportzaal (met twee gedeeltes) als twee gymzalen. Andersom kunnen een sportzaal (die niet geschikt is voor de competitievormen van alle binnensporten) en een gymzaal als uitwijkmogelijkheden fungeren voor trainingen of voor binnensporten die geen hele sporthal nodig hebben. Daarnaast vangen sportspecifieke binnensportaccommodaties zoals danszalen, dojo's en dergelijke een deel van de vraag naar sporthallen op.

In de gemeente Landerd liggen twee sporthallen, De Eeght (Schaijk) en De Hekel (Zeeland), en één gymzaal (Reek). Op basis van de berekening op basis van de Planologische Kengetallen heeft de gemeente behoefte aan één sporthal, aan één of twee sportzalen en vijf gymzalen. De huidige twee sporthallen in Landerd lijken ruim voldoende om aan deze vraag te voldoen. Het vervangen van de gymzaal in Reek door een sportzaal of -hal zal het nodige dan ook te boven gaan (tabel 3.11).

Tabel 3.11 Benodigd binnensportaccommodaties o.b.v. draagvlakcijfers gemeente Landerd, 2016

	Minimaal	Maximaal
Aantal inwoners (6-79 jaar)	13.730	13.730
<i>Draagvlakcijfers sporthallen</i>	<i>20.000</i>	<i>15.000</i>
Benodigd aantal sporthallen	0,7 (1)	0,9 (1)
<i>Draagvlakcijfers sportzalen</i>	<i>12.500</i>	<i>10.000</i>
Benodigd aantal sportzalen	1,1 (1)	1,4 (2)
<i>Draagvlakcijfers gymzalen</i>	<i>3.000</i>	
Benodigd aantal gymzalen	4,6 (5)	

Om het mogelijke verschil tussen de normatieve behoefte die in de voorgaande paragraaf is behandeld en de feitelijke bezetting in beeld te brengen, zijn de verhuuroverzichten van 2016 van de gemeentelijke binnensportaccommodaties geanalyseerd (tabel 3.12). De gymzaal in Reek heeft een jaarbezetting van 28 procent. In het reguliere seizoen is de bezetting het hoogst met 32 procent. Dit wil zeggen dat de gymzaal voor bijna een derde van de tijd bezet is. De bezetting van de sporthallen De Eeght en De Hekel, met een bezettingsgraad van respectievelijke 29 en 16 procent, is laag te noemen.

Tabel 3.12 Bezettingsgraden binnensportaccommodaties gemeente Landerd 2016, per seizoen (in procenten)

Accommodatie	Regulier seizoen	Winterseizoen	Zomerseizoen	Jaar
Gymzaal Reek	32	29	11	28
Sporthal De Eeght	26	32	33	29
Sporthal De Hekel	16	23	4	16

Op basis van bovenstaande gegevens kan niet worden gezegd dat in Reek of Landerd behoefte is aan extra aanbod aan binnensportaccommodaties. Wanneer een besluit over de toekomst van de gymzaal in Reek moet worden genomen en de keuze valt op nieuwbouw (i.p.v. renovatie of sloop zonder nieuwbouw) kan een sportzaal worden overwogen omdat deze meer functionaliteit biedt. Met de toevoeging van een sportzaal aan een nieuwe accommodatie, gebaseerd op het principe van 'beweegbox' kan een scala aan sport- en spelmogelijkheden worden toegevoegd, die niet alleen voor de verenigingen, maar ook voor het bewegingsonderwijs een grote meerwaarde kunnen hebben. Een andere reden om een sportzaal toe te voegen, zouden lagere onderhoudskosten van een nieuw gebouw kunnen zijn. Hiervoor moeten mogelijk wel frictiekosten worden gemaakt omdat een nieuwe zaal ,pet worden gebouwd.

3.7 Sociaal kapitaal en leefbaarheid in Reek

De leefbaarheid van het dorp Reek is een belangrijk element in de samenwerkingsplannen die Achilles en T.V. Reek (overigens ook in samenwerking met Jong Nederland en Stichting De Rekelhof) hebben bekrachtigd. De nieuwe voorziening moet, naast de huidige cultuurontmoetingsplek in het dorp, een plaats worden die de leefbaarheid van het dorp een impuls kan geven. Om deze reden is de huidige rol

van beide verenigingen in de leefbaarheid van het dorp onderzocht en is bronnenonderzoek gedaan naar de leefbaarheid van het dorp.

Om een beeld te krijgen van de rol van de verenigingen voor het sociale kapitaal in Reek, is gekeken naar welk deel van de inwoners van Reek de verenigingen bereiken. Elf procent van de inwoners van Reek is actief lid van Achilles. Het aandeel inwoners dat de vereniging bereikt is groter. Immers, de vrijwilligers en betrokkenen (zoals ouders van jeugdleden) die geen lid zijn, zijn hierin niet opgenomen. In vergelijking met de landelijke cijfers ligt het percentage lidmaatschappen in Reek bijna vier procentpunten hoger.

Tabel 3.13 Ontwikkeling percentage inwoners Reek dat lid is van R.K.S.V. Achilles, 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Leden Achilles Reek	184	200	215	215	208	217
Waarvan woonachtig in Reek	158	172	185	185	179	187
Inwoners Reek	1.710	1.700	1.725	1.705	1.695	1.700
Percentage	9,3	10,1	10,7	10,9	10,6	11,0
KNVB-Leden	1.205.808	1.209.413	1.209.413	1.213.720	1.227.080	
Nederland	16.655.799	16.730.348	16.779.575	16.829.289	16.900.726	
Percentage	7,2	7,2	7,2	7,2	7,3	

Voor T.V. Reek geldt dat het percentage leden ook hoger ligt dan het landelijk gemiddelde (tabel 3.14). De rol van de tennisvereniging voor dorpsbewoners is echter beperkter dan die van de voetbalvereniging. Daarnaast heeft T.V. Reek een lager aantal jeugdleden, waardoor minder ouders betrokken zijn dan bij voetbal het geval is.

Tabel 3.14 Ontwikkeling percentage inwoners Reek dat lid is van T.V. Reek, 2011-2016

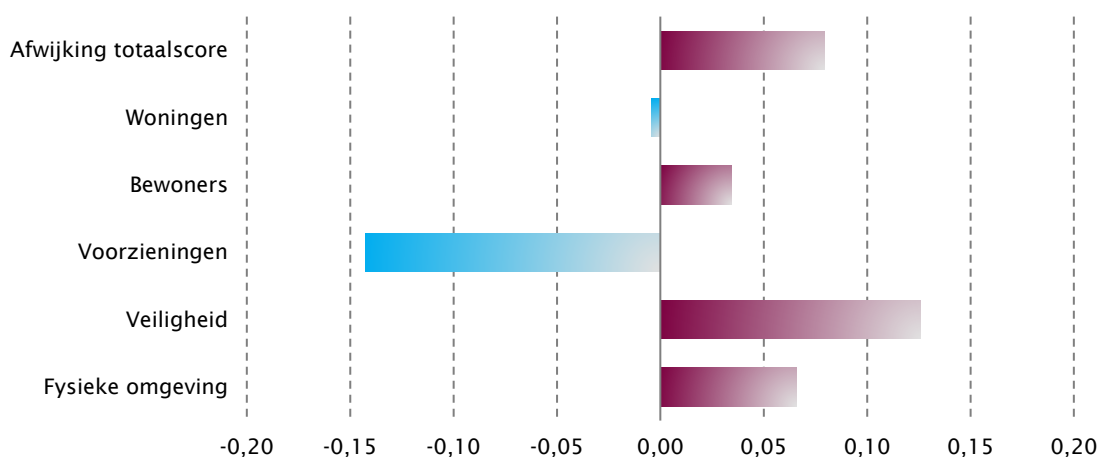
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Leden TV Reek	174	158	128	119	106	106
Waarvan woonachtig in Reek	151	137	111	103	92	92
Inwoners Reek	1.710	1.700	1.725	1.705	1.695	1.700
Percentage	8,8	8,1	6,4	6,1	5,4	5,4
KNLTB-Leden	668.811	674.696	625.666	622.807	599.012	
Nederland	16.655.799	16.730.348	16.779.575	16.829.289	16.900.726	
Percentage	4,0	4,0	3,7	3,7	3,5	

Naast de opbouw in sociaal kapitaal die sportverenigingen kunnen bieden aan dorpsbewoners, is voldoende aanbod van verenigingsactiviteiten ook van belang voor de algehele leefbaarheid in een kern. Net als in krimp- en anticiperregio's, geldt in kleine kernen als Reek dat aan sport een belangrijke rol wordt toegeschreven met betrekking tot leefbaarheid (Hoekman & Van der Bol, 2014). Hoekman, Bultink en Van Kalmthout (2015) benadrukken in hun rapport dat sportverenigingen gerekend kunnen worden

tot de belangrijkste voorzieningen in dorpen, omdat zij in grote mate van zelforganisatie uitgaan. Daardoor bestaan ze vaak langer dan andere voorzieningen en zijn zij vaak de laatste voorziening die een dorp 'bij elkaar kan houden' en van een identiteit kan voorzien.

Om een indicatie van de leefbaarheid van Reek te krijgen, wordt de Leefbaarometer gebruikt (Ministerie van Binnenlandse Zaken, 2014). Leefbaarheid wordt gedefinieerd als 'de sociale cohesie, de veiligheid en de fysieke kwaliteit van de woonomgeving' (De Hart, Knol, Maas-de Waal & Roes, 2002). In de Leefbaarometer wordt daarbij aandacht geschonken aan de woningvoorraad, fysieke omgeving, voorzieningen, bewoners en veiligheid (Leidelmeijer et al., z.j.). Het voortbestaan van het (sport)verenigingsleven kan invloed hebben op meerdere van deze indicatoren. Niet alleen maken sportvoorzieningen deel uit van het brede voorzieningenniveau van een dorp, maar het kan (indirect) ook effect hebben op de andere dimensies. Aangetekend moet worden dat in score 'voorzieningen' in figuur 3.7 verenigingen niet zijn meegenomen als voorziening, wegens onderzoekstechnische beperkingen. De score op voorzieningen wordt dus nog gecompenseerd door de verenigingen in Reek. Dit is belangrijk, gezien de lage score op dit onderdeel (figuur 3.7 laat de afwijking ten opzichte van het Nederlands gemiddelde zien).

Figuur 3.7 Leefbaarheid Reek, 2014 (scores t.o.v. landelijke gemiddelde)

Bron: Leefbaarometer, 2014

3.8 Beleidsadvies

Uit de voorgaande paragrafen is duidelijk naar voren gekomen dat Achilles en T.V. Reek een belangrijke rol spelen voor zowel de sportbeoefening als de leefbaarheid van het dorp Reek. De organisatiekracht en maatschappelijke functie van Achilles zit bovendien goed in elkaar. In het geval van T.V. Reek moeten zorgen worden uitgesproken over de ontwikkeling van het ledenaantal in de afgelopen jaren en het kader van de vereniging. De ontwikkeling van Achilles is daarentegen in de afgelopen jaren gunstig verlopen. Hiermee is het de enige vereniging in de gemeente die in de periode 2011-2016 is gegroeid.

Voor Reek is een aantal toekomstscenario's denkbaar. In het eerste scenario zou de ingezette ontwikkeling van T.V. Reek doorzetten en daalt het ledenaantal naar 71 leden en krijgt de vereniging te maken met serieuze problemen in de toekomstbestendigheid. Dit is echter het zwartst mogelijke

scenario denkbaar. Voor de gemeente Landerd is het moeilijk om hier invloed op uit te oefenen, tenzij de gemeente meegaat in de plannen die in het dorp in ontwikkeling zijn.

Een perspectiefrijke ontwikkeling van Achilles lijkt zich op dit moment al door te zetten. De hamvraag voor verenigingen en gemeente is de vraag of een nieuwe voorziening de gewenste effecten met zich meebrengt. Het antwoord hierop is moeilijk te voorspellen, maar het dient te worden aangetekend dat de eerste plannen in overeenstemming zijn met beleid dat gericht is op het behouden of vergroten van leefbaarheid. Hoewel Reek niet in een krimp- of anticipeergebied ligt, zijn de gevolgen van de bevolkingsontwikkeling in het dorp onmiskenbaar groot. Hoewel van bevolkingsdaling nog geen sprake is, krijgt Reek (net als de rest van de gemeente) te maken met vergrijzing. Een aantal inzichten gericht op krimp is dus ook voor Reek van belang.

Ten eerste zijn samenwerking tussen sportverenigingen en schaalvergroting van groot belang in gebieden die met vergrijzing of bevolkingskrimp worden geconfronteerd. Door samenwerking aan te gaan, kan een sportaccommodatie (nog beter) als ontmoetingsplek voor dorpsbewoners dienen (Ter Haar, 2016). Wanneer ook verenigingen of voorzieningen buiten het sportdomein aansluiten, kan deze functie verder worden uitgebouwd (zie Rözer, 2014; Hoekman et al., 2015). Voor Reek moet daarbij wel worden aangetekend dat het Wapen van Reek ook al onderdak biedt aan verenigingen. Hierdoor lijkt het alleen voor Jong Nederland relevant te zijn om bij de nieuwe ontmoetingsplek aan te haken. Dit is overigens ook het doel van de Stichting Dorpsontwikkeling Reek, die naast het Wapen van Reek graag een specifieke ontmoetingsplek voor sport en spel op het huidige terrein van Achilles wil creëren.

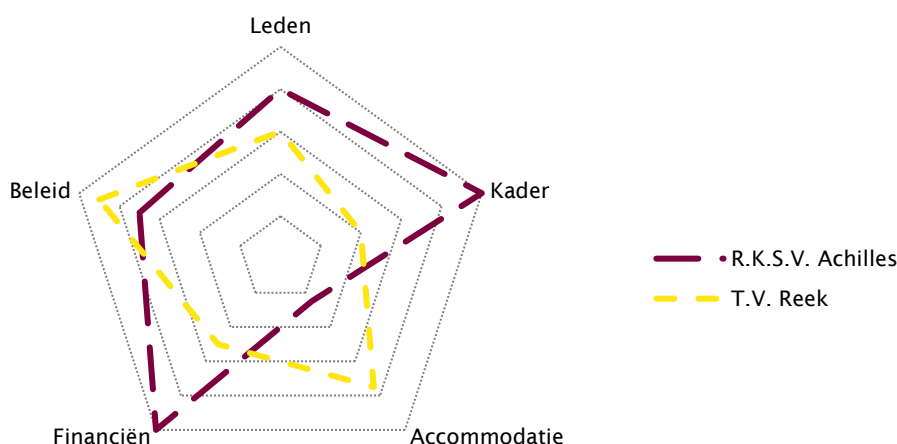
Ten tweede kan de samenwerking tussen sportverenigingen vernieuwend sportaanbod opleveren. Volgens sportkoepel NOC*NSF is een 'Open club' de club van de toekomst. In deze Open club kunnen mensen meerdere sporten beoefenen en kan een vereniging zelfs als startpunt fungeren voor ongeorganiseerd sportaanbod, zoals wandeltochten, hardlooptroepen of fietstroepen. Ook door de verenigingen in Reek is dit punt naar voren gebracht. Overigens zijn op het terrein van Achilles al diverse groepen actief die onder de noemer "ongeorganiseerde" sport zijn te vatten, zoals twee hardlooptroepen en een bootcampgroep.

Ten derde is de passie voor de plannen duidelijk zichtbaar bij de betrokken dorpsbewoners. Dit punt wordt vaak genoemd als succes ingrediënt voor het vergroten van de leefbaarheid (Rözer, 2014). Dit wil overigens niet zeggen dat de verenigingen vanzelfsprekend in hun plannen moeten worden gesteund. Hoewel de initiatieven die zij voor ogen hebben veel elementen kennen die worden voorgeschreven, is (financiële) steun voor de plannen een politieke afweging. Uit de verdiepingsslag die in samenwerking met de gemeente Landerd wordt gemaakt, kunnen de voor- en nadelen van het toevoegen van een sportzaal voor binnensport in kaart worden gebracht.

Waarschijnlijk zal een nieuwe voorziening voor sport en spel in Reek de toekomstbestendigheid van de verenigingen een impuls geven en de leefbaarheid van het dorp behouden en vergroten. De verenigingen uit het dorp werken inmiddels in samenwerking met de gemeente Landerd aan een brede verdiepingsslag van de plannen. Hieruit zal een duidelijk beeld naar voren komen wat de maatschappelijke meerwaarde van een nieuwe voorziening ten opzichte van de investering is.

Een gecombineerd spindiagram van de organisatiekracht van Achilles en T.V. Reek laat zien dat beide clubs bij een eventuele samenwerking elkaar goed zouden kunnen versterken op een aantal elementen (figuur 3.8). De score op accommodatie van T.V. Reek kan bij het verhuizen van het tennispark worden genegeerd.

Figuur 3.8 Spindiagram organisatiekracht R.K.S.V. Achilles en T.V. Reek

Advies Mulier Instituut

Wij hebben geconcludeerd dat de eerste plannen die in Reek zijn ontwikkeld, overeenkomen met landelijke inzichten voor het behoud van leefbaarheid in kleine kernen. Wij adviseren de gemeente Landerd dan ook op hoofdlijnen mee te gaan in de ontwikkeling van deze plannen. Hoewel de impact van de samenwerking van Achilles en T.V. Reek nog lastig te voorspellen is, lijkt het vooral voor de tennisvereniging van belang om een impuls aan de club te geven. Voor de invulling van het plan dienen echter duidelijke kaders te worden gesteld. Deze worden hieronder puntsgewijs behandeld.

- Wij adviseren de gemeente het huidige veldaanbod bij Achilles te behouden, aangezien het huidige aanbod in overeenstemming is met de behoefte. Hoewel volgens de normering één wedstrijdveld wordt voorgeschreven, adviseren wij ook het tweede wedstrijdveld te behouden. De marge op het eerste veld is immers erg klein, waardoor duurzame bespeelbaarheid op dit veld niet kan worden gegarandeerd wanneer er geen tweede veld meer aanwezig is.
- Wanneer aan een nieuwe accommodatie voor Achilles gebouwd zou worden, dan moet worden uitgegaan van vier kleedkamers met twee teamlockers per kleedkamer, waarvan twee kleedkamers in een grotere maatvoering dienen te zijn (minimaal 24 vierkante meter in plaats van 15 vierkante meter).
- De behoefte van T.V. Reek kan duidelijk worden vastgesteld op twee banen. Echter, de vereniging beargumenteert duidelijk waarom drie banen voor hen van levensbelang is. In de toekomstplannen van Achilles en T.V. Reek moet dus rekening worden gehouden met deze behoefte.
- De investering en de exploitatie van drie tennisbanen moet voor T.V. Reek reëel zijn. In de doorontwikkeling van de plannen die op dit moment op tafel liggen is het cruciaal dat investering en exploitatie van de tennisbanen dekkend worden gemaakt.
- Om de ontmoeting van dorpsbewoners te stimuleren en de leefbaarheid van het dorp Reek daarmee een impuls te geven, is van het groot belang dat de eventueel te bouwen voorziening voor sport en

spel een gezamenlijke kantine heeft. Wij adviseren de gemeente dan ook om een gezamenlijke kantine voorwaardelijk te maken voor financiering van de toekomstige voorziening.

- Het nieuwe clubhuis moet zo veel mogelijk zijn voorbereid op de dorpsfunctie die deze moet krijgen. Zo moet er voldoende ruimte zijn voor recreatieve activiteiten (bijvoorbeeld biljart of tafeltennis) en bevelen wij aan om rekening te houden met (eventuele) intrek van Jong Nederland. Een zo breed mogelijk gedragen clubhuis biedt de verenigingen in Reek kansen om nu en in de toekomst de exploitatie van het clubhuis rond te krijgen, ook wanneer zij zelf verantwoordelijk zouden worden voor de exploitatie.
- De bezettingscijfers van de binnensport bieden onvoldoende aanleiding om de bouw van een nieuwe binnensportaccommodatie te rechtvaardigen. Bouw van een nieuwe binnensportaccommodatie kan alleen worden overwogen wanneer behoefte is aan uitbreiding van de functionaliteit of reductie van de onderhoudskosten.

4. Schaijk

Het dorp Schaijk is gelegen in het noordwesten van de gemeente Landerd en heeft 6.987 inwoners (Gemeente Landerd, 2017). Het is daarmee het grootste dorp binnen de gemeente. Schaijk heeft drie buitensportverenigingen, te weten R.K.S.V. DAW, D.K.V. Emos en T.V. De Witte Schare. Voetbalvereniging DAW is opgericht in 1939 en speelt op sportpark D'n Heuvel. DAW heeft bijna 700 leden en is hiermee in de gemeente Landerd de buitensportvereniging met het meeste aantal leden. Dameskorfbalvereniging Emos, opgericht in 1966, is ook gehuisvest op D'n Heuvel en heeft circa 250 leden. Het tennispark van tennisvereniging De Witte Schare (opgericht in 1974) ligt net buiten Schaijk en heeft op haar pas vernieuwde accommodatie beschikking over acht tennisbanen. De vereniging heeft in het seizoen 2016/2017 590 leden.

4.1 Toekomstscenario's door de ogen van de verenigingen

De buitensportverenigingen in Schaijk hebben, net als de verenigingen in Reek, een helder toekomstscenario voor eigen ogen. DAW en Emos zijn in verregaande fusiebesprekingen. De accommodatie (het gebouw en de grasvelden) van Emos voldoet niet aan de eisen van de vereniging. Een fusie zal resulteren in een nieuwe vereniging die wordt gehuisvest in de huidige accommodatie van DAW. Tijdens de ledenvergaderingen van de verenigingen, is besloten om met ingang van augustus 2017 een voorwaardelijke fusie aan te gaan. Om de fusie te faciliteren, dient op de velden van DAW ruimte gemaakt te worden voor kunstgraskorfbalvelden. DAW zal hierdoor veldcapaciteit moeten inleveren. De vereniging heeft als voorwaarde voor de fusie gesteld dat de lagere veldcapaciteit gecompenseerd wordt door de aanleg van een half kunstgrasvoetbalveld. In deze situatie wordt een huidig natuurgrasvoetbalveld omgezet in twee kunstgraskorfbalvelden en een half kunstgrasvoetbalveld.

De Witte Schare heeft in 2012 haar accommodatie vernieuwd. Op het accommodatiegebied heeft de vereniging vanwege deze recente vernieuwing geen grote wensen voor de toekomst. De vereniging wil zich meer gaan richten op de jeugd. Hiervoor is samenwerking gezocht met de buurtsportcoach van de gemeente Landerd en de tennisvereniging uit Zeeland (Set '77), en heeft de vereniging een trainer aangetrokken die specifiek de jeugd moet aanspreken. Om de aantrekkelijkheid van de vereniging voor juniorenleden te verhogen, wil de vereniging een tennismuur bouwen en een all-in lidmaatschap voor de jeugd introduceren (contributie, training, deelname competitie en toernooien).

4.2 Verzorgingsgebied Schaijkse verenigingen

Aan de hand van de ledenlijsten van de verenigingen zijn de verzorgingsgebieden van de verenigingen in beeld gebracht. De verenigingen in Schaijk hebben, net als de verenigingen in de andere dorpen, geen sterke regiofunctie (tabel 4.1). Veruit het merendeel van de leden woont in het eigen dorp, waardoor kan worden gesteld dat de verenigingen een belangrijke dorpsfunctie hebben (tabel 4.1).

Tabel 4.1 Herkomst leden Schaijkse verenigingen naar gemeente, 2016, in procenten

Vereniging	Landerd	Bernheze	Grave	Mill en Sint Hubert	Oss	Uden	Overig	Totaal
Schaijk	94,6	0,3	0,3	0,2	3,2	0,4	0,9	100
R.K.S.V. DAW	94,6	0,3	0,5	0,2	2,9	0,3	1,1	100
T.V. De Witte Schare	94,0	0,3	0,2	0,2	4,6	0,3	0,5	100
D.K.V. Emos	96,8	0,0	0,0	0,5	0,5	1,1	1,1	100

Tabel 4.2 Herkomst leden Schaijkse verenigingen naar dorp, 2016, in procenten

Vereniging	Schaijk	Reek	Zeeland	Landerd	Overige gemeenten	Totaal
Schaijk	92,4	2,0	0,3	94,6	5,4	100
R.K.S.V. DAW	92,1	2,4	0,1	94,6	5,4	100
T.V. De Witte Schare	92,4	1,1	0,5	94,0	6,0	100
D.K.V. Emos	94,1	2,2	0,5	96,8	3,2	100

4.3 R.K.S.V. DAW

Uitgangssituatie

De accommodatie van DAW bestaat uit een nieuw gebouw (geopend in 2014), vijf natuurgrasvelden (twee trainings- en drie wedstrijdvelden) en één kunstgrasveld (tabel 4.3). Het gebouw is deels in eigendom van de gemeente Landerd (kleedkamers) en deels in eigendom van de vereniging (kantine). De velden zijn in eigendom van de gemeente. De gemeente voert tevens het (grootschalig) onderhoud van de velden uit.

Tabel 4.3 Aantal velden R.K.S.V. DAW, 2017

Vereniging	Natuurgras		Kunstgras	Totaal
	Training	Wedstrijd		
R.K.S.V. DAW		2	3	1

DAW heeft in het seizoen 2016/2017 36 teams ingeschreven bij een zaterdagse bondscompetitie en twaalf teams bij een zondagse bondscompetitie (tabel 4.4). Deze teams vertalen zich naar een totaal van 31,2 normteams (tabel 4.4).

Tabel 4.4 Aantal teams R.K.S.V. DAW, per weekenddag, seizoen 2016/2017

Vereniging	Aantal teams																		
	Zaterdag											Zondag							
	Senioren	G	J019 (1:1:11)	J017 (1:1:11)	M017 (1:1:11)	J015 (1:1:11)	M015 (1:1:11)	J013 (1:1:11)	J012 (1:1:11)	J011 (7:7)	J010 (7:7)	J09 (7:7)	J07 (4:4)	Aantal teams	Aantal normteams	Senioren	35+	Aantal teams	Aantal normteams
R.K.S.V. DAW	1	1	3	4	1	4	1	5	1	5	1	8	1	36	19,5	11	1	12	11,7

Behoeftebepaling

Op basis van de teamaantallen van DAW in het seizoen 2016/2017, heeft de vereniging een normatieve (organisatorische en cultuurtechnische) behoefte van vier wedstrijdvelden (tabel 4.5). Met de huidige drie natuurgraswedstrijd velden en het kunstgrasveld is er in theorie voldoende wedstrijdcapaciteit. Het aantal trainingsuren van de vereniging wordt geschat op ruim 1.700 uur (tabel 4.5). De twee natuurgrastrainingsvelden en het kunstgrasveld hebben een gezamenlijke capaciteit van ruim 2.200 uur. In theorie heeft de vereniging hiermee een overschot van een half natuurgrastrainingsveld (met een trainingscapaciteit van 350 uur). De vereniging heeft een normatieve behoefte van acht kleedkamers met twee teamlockers per kleedkamer.

Tabel 4.5 Behoeftebepaling R.K.S.V. DAW, seizoen 2016/2017

Vereniging	Wedstrijdveldbehoefte		Indicatie wedstrijdveldbebelasting (uren)		Indicatie trainings-uren
	Organisatorisch	Cultuurtechnisch	Totaal	Per veld	
R.K.S.V. DAW	3,3 (4)	3,5 (4)	860	215	1.720

De vereniging herkent zich niet in de theoretische behoeftebepaling van het aantal velden. Zij geven aan dat de huidige trainingscapaciteit volledig wordt benut en dat zij met een kleinere trainingscapaciteit niet uit zullen komen. Ook heeft de vereniging organisatorische problemen met het invullen van de wedstrijddagen. Zij geven aan dat er geen ruimte, in de vorm van grasstroken buiten de velden, op het sportpark aanwezig is voor de warming-up van de teams (zie bijlage 1). In de behoeftebepaling wordt hier overigens wel rekening mee gehouden in de bepaling van het benodigde aantal wedstrijdvelen.

Toekomst

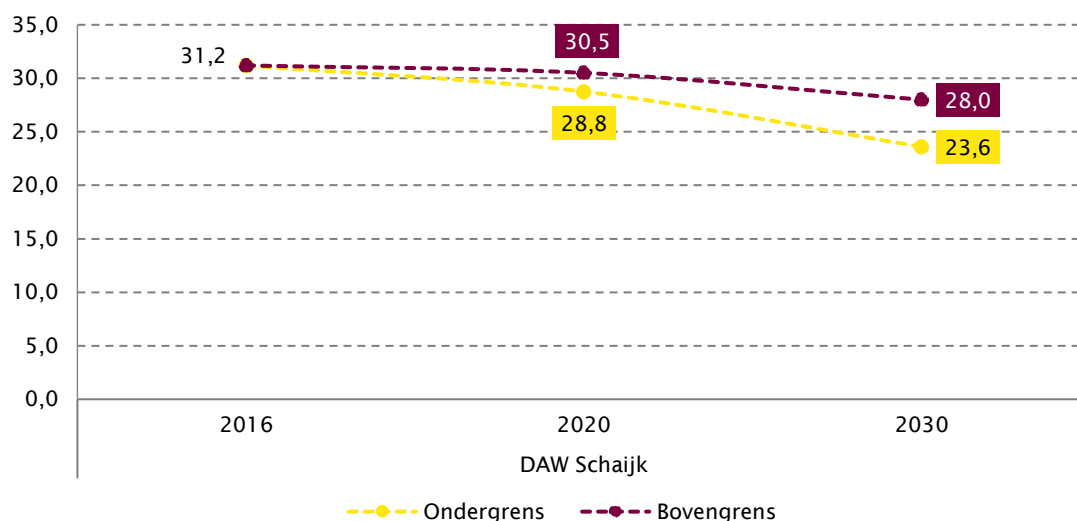
Het huidige aantal leden van de vereniging is lager dan het aantal leden vijf jaar terug (tabel 4.6). Het aantal senioren is met bijna tien procent afgenomen, terwijl het aantal junioren licht is toegenomen. Met het oog op de (verdere) vergrijzing van de bevolking van Schaijk, moet de terugloop van het seniorenaantal een aandachtspunt vormen voor het toekomstig verenigingsbeleid.

Tabel 4.6 Ledenontwikkeling R.K.S.V. DAW, 2011-2016

Jaar	Senioren	Junioren	Totaal
2011	262	437	699
2012		425	
2013	249	442	691
2014	266	425	691
2015	227	445	672
2016	236	447	683
2011-2016			
Abs. verandering	-26	10	-16
Per. verandering	-9,9	2,3	-2,3

Op basis van bevolkingsprognoses, de landelijke ontwikkeling en populariteit van de voetbalsport en de recente ledenontwikkeling van DAW, is een bandbreedte opgesteld van het toekomstig aantal (norm)teams van de vereniging (figuur 4.1). Naar verwachting zal het aantal normteams van DAW licht afnemen.

Figuur 4.1 – Toekomstig aantal normteams R.K.S.V. DAW

Wanneer wordt gerekend met de toekomstige (norm)teams, is het mogelijk dat de (normatieve) behoefte aan een vierde wedstrijdveld bij de vereniging verdwijnt. Dit zal het geval zijn wanneer de vereniging zich zal ontwikkelen in de onderste helft van de bandbreedte (tabel 4.7).

Tabel 4.7 Toekomstige behoeftebepaling R.K.S.V. DAW

Jaar	Wedstrijdveldbehoefte		Indicatie wedstrijdveldbeasting (uren)		Indicatie trainings-uren
	Organisatorisch	Cultuurtechnisch	Totaal	Per veld	
2020	3,1 (4) - 3.3 (4)	3,2 (3) - 3.4 (4)	800 - 850	200 - 215	1590 - 1680
2030	2.4 (3) - 3.2 (4)	2.6 (3) - 3.2 (3)	650 - 800	220 - 200	1300 - 1590

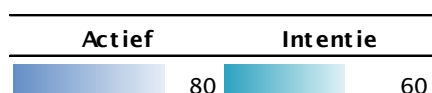
Organisatiekracht en maatschappelijke rol

DAW heeft op basis van de verenigingsmonitor de beste organisatiekracht van de buitensportverenigingen in de gemeente Landerd. De organisatiekracht wordt als enige als goed bestempeld. De vereniging heeft een accommodatie waarmee zij nog jaren vooruit kan. Ook hebben zij de financiën goed op orde en wordt voldoende aandacht besteed aan het (vastleggen van) beleid. Op maatschappelijke activiteit scoort de vereniging goed en op de (verdere) maatschappelijke intentie gemiddeld.

Figuur 4.2 – Organisatiekracht R.K.S.V. D.A.W.

Figuur 4.3 – Maatschappelijke functie R.K.S.V. DAW

4.4 D.K.V. Emos

Uitgangssituatie

De accommodatie van Emos bestaat uit een verouderd gebouw, een grasveld van 70 bij 55 meter en een grasstrook van 40 bij 15 meter. Het gebouw is eigendom van de gemeente. De velden zijn in eigendom van de gemeente. De gemeente voert tevens het (grootschalig) onderhoud van de velden uit. De korfbalbond KNKV heeft in 2016 een behoefteanalyse voor de vereniging uitgevoerd. Hieruit bleek dat de huidige behoefte groter is dan het huidige veldenaanbod en dat het aanbod van Emos “bij lange na niet aan de normen van het KNKV voldoet” (p. 2). Ook de kwaliteit van de huidige velden werd beoordeeld als ver onder de maat. De korfbalbond adviseert om twee kunstgrasvelden aan te leggen, omdat binnen het korfbal kunstgras tegenwoordig als de norm wordt gezien.

De vereniging heeft in totaal achttien teams. Twee teams zijn actief in een midweekse competitie. De weekendteams vertalen zich naar een totaal van 11,3 normteams (tabel 4.8). Op basis van deze teamaantallen heeft de vereniging een normatieve behoefte aan twee kunstgrasspeelvelden van 44 bij 24 meter, met een basisoppervlakte van 48 bij 44 meter. De KNKV-normen schrijven vier kleed-/wasruimten voor bij twee speelvelden. Deze ruimten moeten in directe nabijheid van de velden liggen (tot 50 meter tot het hoofdveld). Daarnaast behoren (assistent-)scheidsrechters de beschikking te hebben over voldoende en afzonderlijke kleed-, was- en toiletgelegenheid (KNKV, 2016).

Tabel 4.8 Aantal (norm)teams D.K.V. Emos, buitenseizoen 2016/2017

Vereniging	Senioren	Junioren				Pupillen		Aantal normteams ^b	
		A	B	C	D	E	F	Zaterdag	Zondag
D.K.V. Emos	^a 6	2	2	3	2	2	1	8,3	11,3

^a Inclusief twee midweek- en één recreantenteam

^b De senioren spelen op zondag, de junioren en pupillen op zaterdag

Toekomst

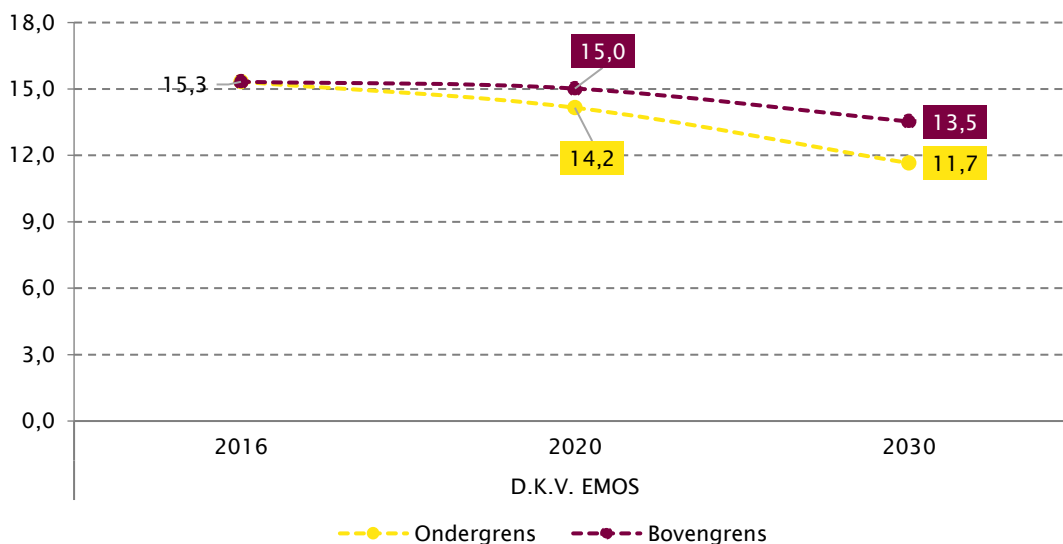
Het huidige aantal leden van Emos is iets onder het niveau van vijf jaar terug (tabel 4.9). De terugloop is echter zeer beperkt gebleven en bij de senioren was zelfs sprake van groei. Overigens heeft Emos ook nog 64 rustende leden. Zij worden in de behoeftebepaling niet meegenomen. De loyaliteit van de rustende leden heeft er echter volgens de vereniging wel aan bijgedragen dat het totaal aantal leden in de afgelopen jaren is gestegen.

Tabel 4.9 Ledenontwikkeling D.K.V. Emos, 2011-2016

	Senioren	Junioren	Totaal
2011	69	123	192
2012	59	125	184
2013	58	116	174
2014	62	118	180
2015	64	107	171
2016	72	113	185
2011-2016			
Abs. verandering	3	-10	-7
Per. verandering	4,3	-8,1	-3,6

Op basis van bevolkingsprognoses, de landelijke ontwikkeling en populariteit van de korfbalsport en de recente ledenontwikkeling van Emos, is een bandbreedte opgesteld van het toekomstig aantal (norm)teams van de vereniging (figuur 4.4). Naar verwachting zal het aantal normteams van Emos in de toekomst iets lager zijn dan het huidige aantal. Bij het toekomstig aantal teams blijft echter de behoefte van twee velden in stand (tabel 4.9).

Figuur 4.4 Toekomstig aantal normteams D.K.V. Emos

Tabel 4.9 Toekomstige behoeftebepaling D.K.V. Emos

Jaar	Normteams	Veldbehoefte
2020	10.3 - 10.9	2 speelvelden van 44 bij 24 meter, met een basisoppervlakte van 48 bij 44 meter.
2030	8.3 - 9.8	2 speelvelden van 44 bij 24 meter, met een basisoppervlakte van 48 bij 44 meter.

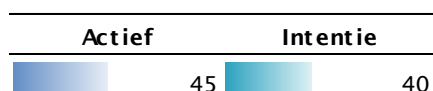
Organisatiekracht en maatschappelijke rol

Emos scoort op alle aspecten van de verenigingsmonitor (ruim) voldoende. Wanneer de lage score op accommodatie buiten beschouwing wordt gelaten, is de organisatiekracht van de vereniging goed te noemen. Emos scoort het laagst van de Schaijkse verenigingen op de maatschappelijke functie. De vereniging is qua leden van beperkte grootte. Dit zal in de (huidige) maatschappelijke rol een bepalende factor spelen. Er dient wel te worden aangetekend dat Emos voor een korfbalvereniging een groot deel van het dorp weet te bereiken.

Figuur 4.5 Organisatiekracht D.K.V. Emos

Figuur 4.6 Maatschappelijke functie D.K.V. Emos

4.5 T.V. De Witte Schare

Uitgangssituatie

T.V. De Witte Schare heeft een compleet geprivatiseerde accommodatie met acht verlichte tennisbanen. De vereniging heeft in het seizoen 2016/2017 590 leden. Veruit het grootste deel van de leden betreft senioren. De vereniging heeft slechts 60 juniorenleden. De baandruk ligt met 74 leden per baan aan de hoge kant. De gemiddelde baandruk in Nederland en Oost-Brabant is 57 leden per baan (Van der Poel, Wezenberg-Hoenderkamp & Hoekman, 2016).

Op basis van de KNLTB-richtlijnen van 70 tot 90 leden per verlichte baan, heeft de vereniging een banentekort. De minimale behoefte betreft namelijk negen banen ten opzichte van een aanbod van acht banen (tabel 4.10). De vereniging geeft aan dat de baandruk op dit moment gezond is. In het hoogseizoen is af en toe sprake van knelpunten, maar de vereniging ziet dit niet als een structureel probleem.

Tabel 4.10 Behoeftebepaling tennisvereniging T.V. De Witte Schare, 2016/2017

	Uitgangssituatie					Indicatie behoefte			
	Aantal leden			Aantal banen	Baandruk	Onafgerond		Afgerond	
	Sen.	Jun.	Tot.			Min.	Max.	Min.	Max.
T.V. De Witte Schare	530	60	590	8	74	8,4	11,8	9	12

Toekomst

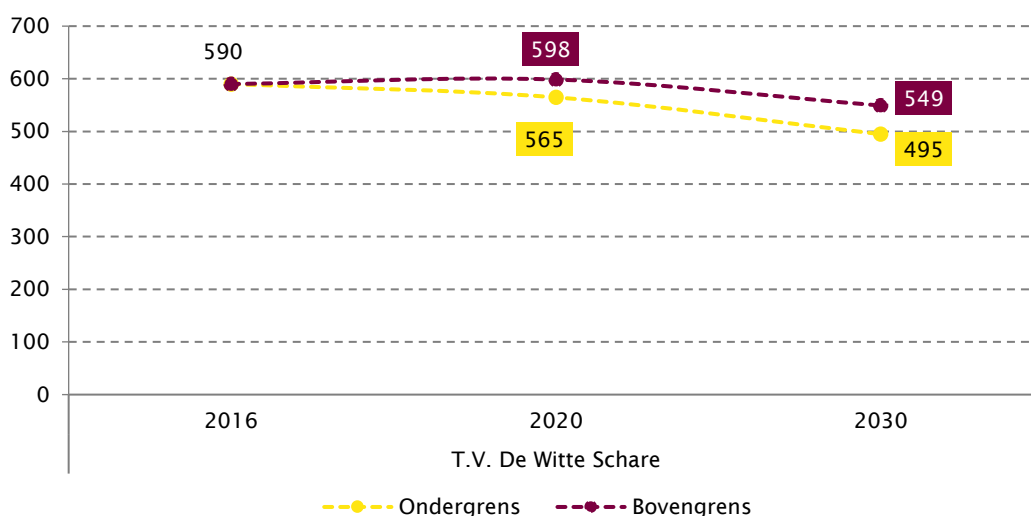
Het huidige aantal leden van De Witte Schare is beduidend lager dan het niveau van vijf jaar terug (tabel 4.11). In tegenstelling tot de algehele trend binnen de tennissport, is het aantal seniorleden bij De Witte Schare gelijk gebleven. Bij de jeugd is wel een grote teruggang te zien, die overeenkomstig of zelfs sterker is dan het landelijke beeld bij tennis in de afgelopen jaren.

Tabel 4.11 Ledenontwikkeling T.V. De Witte Schare, 2011-2016

Jaar	Senioren	Junioren	Totaal
2011	528	135	663
2012	548	128	676
2013	523	104	627
2014	524	93	617
2015	513	74	587
2016	530	60	590
2011-2016			
Abs. verandering	2	-75	-73
Per. verandering	0,4	-55,6	-11,0

Op basis van bevolkingsprognoses, de landelijke ontwikkeling en populariteit van de tennissport en de recente ledenontwikkeling van De Witte Schare, is een bandbreedte opgesteld met het toekomstig aantal leden van de vereniging. De vereniging zal naar verwachting in de toekomst te maken krijgen met een verdere ledendaling (figuur 4.7). De veranderende bevolkingssamenstelling, de teruglopende populariteit van de tennissport (in Nederland, Landerd en Schaijk) zijn hiervoor de verklarende factoren.

Figuur 4.7 Toekomstig aantal leden T.V. De Witte Schare

De druk op de tennisbanen zal naar verwachting in 2020 op vergelijkbaar niveau als het huidige zitten. In 2030 zal de druk naar verwachting zijn afgenomen. Dit betekent voor De Witte Schare dat volgens de KNLTB-richtlijn de behoefte uitkomt tussen de zes en acht wedstrijdbanen. Het huidige aantal banen ligt dus op een goed niveau (tabel 4.12).

Tabel 4.12 Toekomstige behoeftebepaling T.V. De Witte Schare

Jaar	Aantal leden	Baanbehoefte
2020	565 - 598	6.3 (7) - 8.5 (9)
2030	495 - 549	5.5 (6) - 7.8 (8)

Organisatiekracht en maatschappelijke rol

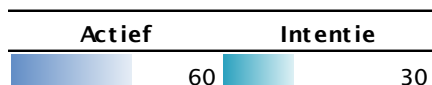
Uit de verenigingsmonitor komen weinig zorgen over de organisatiekracht van De Witte Schare naar voren (figuur 4.8). De vereniging scoort relatief laag op leden. Dit is geen verrassende uitkomst voor een tennisvereniging gezien de recenten ontwikkelingen bij tennisverenigingen in Nederland. De Witte Schare maakt zich vooral zorgen over het aantal juniorenleden. De vereniging scoort onvoldoende op beleid. De vereniging geeft aan dat aan dit punt wordt gewerkt. Voorheen werden beleidsplannen niet vastgelegd. De vereniging is voornemens dit wel te gaan doen. Daarnaast is de vereniging zich bewust van de veranderende bevolkingssamenstelling en realiseert het zich dat dit uitdagingen met zich meebrengt.

Figuur 4.8 Organisatiekracht T.V. De Witte Schare

De Witte Schare scoort op de huidige maatschappelijke activiteit goed. De intentie voor de toekomst is echter niet om deze rol flink uit te bouwen. De vereniging wil er in eerste instantie zijn voor de eigen leden voordat er (extra) maatschappelijke projecten worden ondernomen.

Figuur 4.9 Maatschappelijke functie T.V. De Witte Schare

4.6 Beleidsadvies

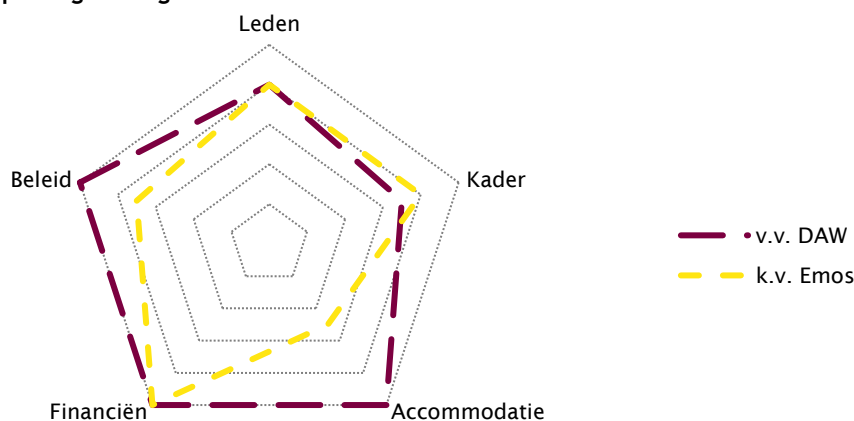
De sportverenigingen in Schaijk behoren in de gemeente Landerd tot de meest krachtige verenigingen. Over de toekomstbestendigheid van deze verenigingen bestaan weinig zorgen. Belangrijkste aandachtspunt in Schaijk is de staat van de velden van Emos. Om aan de accommodatiebehoeften van de korfbalsters tegemoet te komen, zouden twee kunstgrasvelden moeten worden aangelegd.

De accommodatiebehoefte van DAW is moeilijker te definiëren. Wanneer wordt gekeken naar de KNVB-normering, dan heeft de vereniging voldoende aan het huidige veldenaanbod. In de gesprekken met de vereniging en uit eerdere communicatie tussen DAW en de gemeente, is echter gebleken dat de vereniging hier zelf anders tegenaan kijkt. Vooral de organisatorische invulling vanuit de vereniging (bijvoorbeeld het niet trainen op woensdagmiddag en vrijdagavond) speelt daarbij een rol. De uitgebreide beschrijving van de eigen kijk op de veldbehoefte is in bijlage 1 opgenomen.

De vraag hierbij is in hoeverre het uitbreiden van de veldencapaciteit te rechtvaardigen is tegenover de andere voetbalverenigingen in de gemeente. Met het oog op de toekomst, waar de veldbehoefte waarschijnlijk lager zal uitvallen, moeten kanttekeningen worden geplaatst bij de noodzaak aan extra capaciteit bij DAW.

Bij een fusie van DAW en Emos zullen de verenigingen elkaar op een aantal elementen van de verenigingsmonitor goed versterken (figuur 4.10). Bij de accommodatie moet worden aangetekend dat de score van Emos alleen wordt gecompenseerd wanneer nieuwe velden worden aangelegd.

Figuur 4.10 Spindigram organisatiekracht v.v. DAW en D.K.V. Emos

Voor Schaijk spelen twee mogelijke scenario's: 1) het kunstgrasveld voor Emos wordt aangelegd, zonder kunstgras voor DAW aan te leggen. Hierdoor krijgt Emos voldoende gelegenheid om de korfbalsport zonder problemen te beoefenen. De voetballers van DAW komen dan echter naar eigen zeggen voor problemen te staan in de organisatorische invulling van hun trainingen. Bovendien komt de fusie tussen beide verenigingen hiermee op losse schroeven te staan. 2) zowel voor DAW als Emos wordt kunstgras aangelegd. Beide verenigingen kunnen daarmee vooruit in hun (gepercipieerde) behoefte.

Voor De Witte Schare is het toekomstscenario vrij duidelijk: dankzij de nieuwe accommodatie kan de vereniging nog jaren vooruit. Ook het aantal banen vormt de komende vijftien jaar geen probleem voor de vereniging. De vereniging wil graag ondersteuning in het aantrekken van nieuwe jeugdleden, iets wat dankzij de buurtsportcoach in de komende periode ook gaat gebeuren. Daarnaast zou vanuit de gemeente gedacht kunnen worden aan een stimuleringsfonds voor de tennissport, waaruit tennisverenigingen een bijdrage gericht op specifieke doelgroepen zouden kunnen ontvangen. Hierbij kan voor De Witte Schare worden gedacht aan projecten gericht op de jeugd, zoals de eerder genoemde tennismuur en het *all-in tennis* lidmaatschap.

Advies Mulier Instituut

De sport in Schaijk staat er goed voor. De verenigingen behoren tot de krachtigste in de gemeente en op de accommodatie van Emos na verkeren de sportaccommodaties in goede staat. Hieronder geven wij puntsgewijs aan wat onze adviezen aan de gemeente Landerd zijn.

- Wij adviseren de gemeente Landerd om mee te gaan in de wensen van Emos betreffende de velden. Emos heeft behoefte aan twee kunstgraswedstrijdvelen. In het korfbal is kunstgras tegenwoordig de norm. Wanneer gebruik wordt gemaakt van twee wedstrijdvelden, zou Emos de beschikking moeten hebben over vier was- en kleedruimten.
- De marge die ligt tussen de behoefte en het huidige veldenaanbod bij DAW, biedt te weinig aanleiding om bij DAW een (extra) kunstgrasveld aan te leggen. Wij adviseren de gemeente dan ook om met de wens kunstgras aan te leggen niet zonder meer mee te gaan. Wel adviseren wij de gemeente in gesprek te gaan met DAW over de vraag hoe de (gepercipieerde) problemen rondom de velden kunnen worden opgelost.

5. Zeeland

Het dorp Zeeland is gelegen in het zuiden van de gemeente Landerd en heeft 6.599 inwoners (Gemeente Landerd, 2017). Oventje is een sterke buurtgemeenschap dat onderdeel uit maakt van Zeeland. Oventje telt een kleine 500 inwoners. Zeeland heeft drie buitensportverenigingen, te weten de voetbalverenigingen R.K.S.V. Festilent en V.V. V.C.O. en tennisvereniging Set '77. Festilent is opgericht in 1931 en bestaat in het seizoen 2016/2017 uit 36 teams. Haar thuisbasis is sportpark De Bundel. Vlak bij sportpark De Bundel ligt sportpark Den Dries, wat in Oventje ligt. Op De Bundel speelt VCO. De vereniging is in 1961 opgericht en is met twaalf teams in het seizoen 2016/2017 de kleinste voetbalvereniging in de gemeente Landerd. Het tennispark van Set '77 ligt tegen sportpark De Bundel aan. De vereniging telt 486 leden in het seizoen 2016/2017 en bestaat sinds 1977.

5.1 Toekomstscenario's door de ogen van de verenigingen

In Zeeland liggen, ten opzichte van Reek en Schaijk, minder concrete toekomstscenario's bij de verenigingen op tafel. In het verleden zijn meerdere (vergeefse) pogingen geweest om de twee voetbalverenigingen Festilent en VCO te fuseren. De wil bij de twee verenigingen voor een fusie, zover deze er in het verleden wel was, is verdwenen.

Festilent ziet graag in de nabije toekomst de veldensituatie op sportpark De Bundel verbeteren. De huidige kwaliteit van de velden wordt als abominabel gezien. Het omzetten van een natuurgrasveld in een kunstgrasveld wordt gezien als een zeer welkome verbetering. Op dit moment moet de vereniging in de wintermaanden uitwijken naar andere accommodaties. De vereniging heeft de intentie om dit onderzoeksrapport te gebruiken voor het ontwikkelen van plannen rondom kunstgras.

VCO wil graag haar accommodatie, waaronder de kleedkamers, opknappen. De vereniging is hiervoor reeds op zoek naar financiële steun, onder andere bij de gemeente en bij de landelijke overheid. Daarnaast geeft VCO aan dat het verbeteren van de financiële situatie noodzakelijk is om de toekomst van de vereniging te waarborgen.

Set '77 geeft aan in haar huidige situatie voorlopig goed te zitten op hun eigen tennispark. De vereniging wil zich echter in de toekomst (meer) richten op de basisschooljeugd. Hiervoor is reeds samenwerking gezocht met de buurtsportcoach van de gemeente Landerd en de tennisvereniging in Schaijk (T.V. De Witte Schare). Daarnaast wil de vereniging zich graag richten op de nieuwe tennisvariant padel. De vereniging hikt echter aan tegen de kosten van de aanleg van een padelbaan. De vereniging heeft aangegeven het zeer op prijs te stellen wanneer de gemeente hiervoor een bijdrage zou leveren.

5.2 Verzorgingsgebieden Zeelandse verenigingen

Aan de hand van de ledenlijsten van de verenigingen zijn de verzorgingsgebieden van de verenigingen in beeld gebracht. De verenigingen in Zeeland hebben, net als de verenigingen in de andere dorpen, geen sterke regiofunctie (tabel 5.1). De leden van de verenigingen komen voornamelijk uit het eigen dorp, waardoor wel kan worden gesteld dat de verenigingen een belangrijke dorpsfunctie hebben. VCO heeft vergeleken met de andere Landerdse verenigingen relatief de meeste leden uit andere gemeenten. De vereniging geeft aan dit waarschijnlijk een verdienste is van de lage contributie die de vereniging hanteert.

Tabel 5.1 Herkomst leden Zeelandse verenigingen, naar gemeente, 2016 (in procenten)

Vereniging	Landerd	Bernheze	Grave	Mill en Sint Hubert	Oss	Uden	Overig	Totaal	
<i>Zeeland</i>	92,0	0,3	0,4		1,0	0,3	4,4	1,5	92,0
R.K.S.V. Festilent	94,7	0,6	0,2		0,8	0,0	2,3	1,4	513
V.V. V.C.O.	85,9	0,0	0,9		1,8	0,9	8,6	1,8	220
T.V. Set '77	91,9	0,2	0,4		0,8	0,4	4,8	1,5	482

Tabel 5.2 Herkomst leden Zeelandse verenigingen, naar dorp, 2016 (in procenten)

Vereniging	Schaijk	Reek	Zeeland	Landerd	Overige gemeenten	Totaal
<i>Zeeland</i>	0,9	0,2	87,0	88,1	11,9	100
R.K.S.V. Festilent	1,0	0,0	93,8	94,7	5,3	100
V.V. V.C.O.	0,0	0,0	85,9	85,9	14,1	100
T.V. Set '77	1,5	0,6	89,8	91,9	8,1	100

Vanwege de buitengewone rol van Oventje in Zeeland, en de rol die Festilent en VCO hierin spelen, is in tabel 5.3 de herkomst van de leden van Festilent en VCO op buurtniveau uitgesplitst. We zien dat bijna de helft van de leden van VCO woonachtig zijn in Oventje en één op de vijf leden in Zeeland. Twee derde van de leden van Festilent woont in Zeeland, terwijl slechts een enkeling in Oventje woont.

Tabel 5.3 Herkomst leden Festilent en VCO, 2016 (in procenten)

Vereniging	Oventje	Zeeland	Overige buurten	Zeeland	Overige wijken	Landerd	Overige gemeenten	Totaal
R.K.S.V. Festilent	1,9	75,6	16,2	93,8	1,0	94,7	5,3	100
V.V. V.C.O.	45,9	21,4	18,6	85,9	0,0	85,9	14,1	100

5.3 R.K.S.V. Festilent

Uitgangssituatie

De accommodatie van Festilent bestaat uit bebouwing en zes natuurgrasvelden (twee trainings- en vier wedstrijdsvelden) en drie grasstroken (tabel 5.4). De volledige bebouwing is in eigendom van de vereniging. De velden zijn in eigendom van de gemeente. De gemeente voert tevens het (grootschalig) onderhoud van de velden uit.

Tabel 5.4 Aantal velden R.K.S.V. Festilent, 2017

Vereniging	Natuurgras		Kunstgras	Totaal
	Training	Wedstrijd		
R.K.S.V. Festilent		2	4	6

Festilent heeft in het seizoen 2016/2017 36 teams ingeschreven in een bondscompetitie, 23 op zaterdag en dertien op zondag (tabel 5.5). Deze teams vertalen zich naar een totaal van 24,9 normteams (tabel 5.5).

Tabel 5.5 Aantal (norm)teams R.K.S.V. Festilent, per weekenddag, seizoen 2016/2017

Vereniging	Zaterdag									Zondag						
	MO19 (11:11)	MO17 (11:11)	MO17 (11:11)	MO15 (11:11)	MO15 (11:11)	MO13 (11:11)	MO11 (7:7)	MO11 (7:7)	MO9 (7:7)	MO7 (4:4)	Aantal teams	Aantal normteams	Senioren	35+	Aantal teams	Aantal normteams
R.K.S.V. Festilent	2	3	1	2	2	2	4	1	5	1	23	12,2	12	1	13	12,7

Behoeftebepaling

Op basis van de teamaantallen van Festilent in het seizoen 2016/2017, heeft de vereniging een normatieve (organisatorische en cultuurtechnische) behoefte van drie wedstrijdvelden. De indicatie van de wedstrijdveldenbelasting geeft aan dat ieder wedstrijdveld (ruim) 225 uur wordt belast. Dit is voor een wedstrijdveld een hoge belasting. Een extra wedstrijdveld zal daarom hoogstwaarschijnlijk noodzakelijk zijn om de kwaliteit van de wedstrijdvelden een heel seizoen te waarborgen. Het aantal trainingsuren van de vereniging wordt geschat op ruim 1.400 uur (tabel 5.6). De vereniging heeft theoretisch voldoende aan de huidige twee natuurgrastrainingsvelden (met een gezamenlijke capaciteit van 1.400 uur), maar zit zeker aan de bovenkant van de norm.

Tabel 5.6 Behoeftebepaling R.K.S.V. Festilent, seizoen 2016/2017

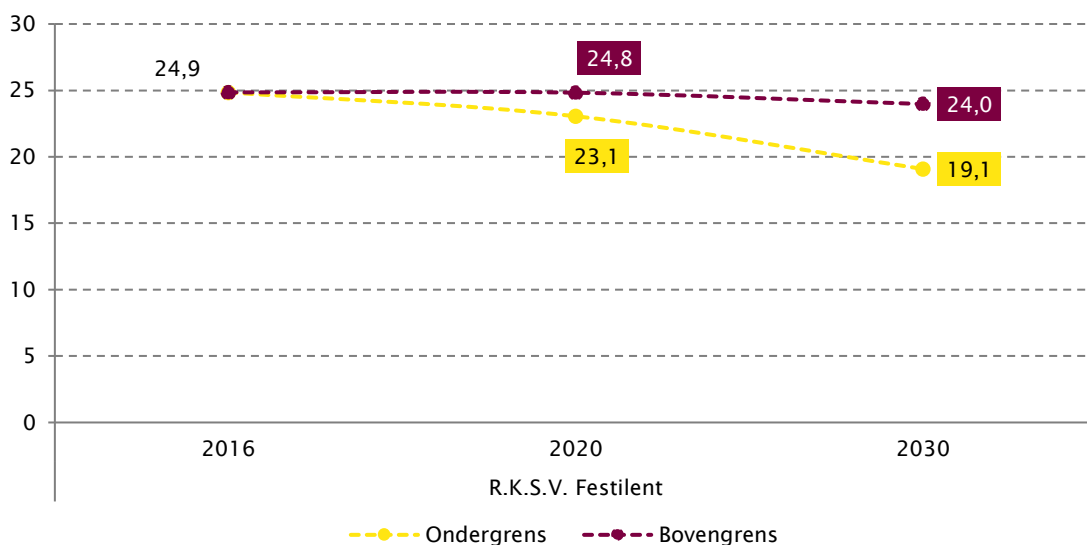
Vereniging	Wedstrijdvldebefte		Indicatie wedstrijdveldbelasting (uren)		Indicatie trainings-uren
	Organisatorisch	Cultuurtechnisch	Totaal	Per veld	
R.K.S.V. Festilent	2,1 (3)	2,8 (3)	680	225	1.400

Uit de gesprekken met de vereniging blijkt dat de kwaliteit van de wedstrijdvelden niet te waarborgen is met het huidige aantal van vier wedstrijdvelden (bij een theoretische behoefte van drie wedstrijdvelden). Gezien deze context en het feit dat de veldbelasting aan de bovenkant van de KNVB-normering zit, komt de wedstrijdbehoefte van Festilent op (minimaal) vier natuurgraswedstrijdvelden. Daarnaast maakt de vereniging op basis van de behoeftebepaling maximaal gebruik van de huidige trainingscapaciteit. Op basis van deze twee constatering, is de wens van de vereniging voor de aanleg van een kunstgrasveld te rechtvaardigen.

Toekomst

Om een inschatting te maken van de toekomstige veldbehoefte van Festilent in 2020 en 2030, is gebruikgemaakt van bevolkingsprognoses en de landelijke ontwikkeling van de voetbalsport van de afgelopen jaren. Uit de administratie van Festilent kon niet de ledenontwikkeling van de vereniging van de afgelopen jaren worden verkregen. De vereniging heeft aangegeven dat het ledenaantal de afgelopen jaren ongeveer gelijk is gebleven. Dit was vooral te danken aan de instroom van het aantal meisjes. De verwachting is dat Festilent in 2020 en 2030 minder (norm)teams heeft dan in het seizoen 2016/2017 (figuur 5.1).

Figuur 5.1 Toekomstig aantal normteams R.K.S.V. Festilent

In 2020 heeft de vereniging qua velden nog dezelfde theoretische behoefte: drie wedstrijdvelen en twee trainingsvelen. Wanneer de vereniging zich ontwikkelt in de onderkant van de bandbreedte, zal de belasting van de wedstrijdvelen dusdanig lager zijn dat in 2030 (eventueel al in 2020) en zal ook in de praktijk drie wedstrijdvelen voldoende zijn om de kwaliteit van de velden te waarborgen. In 2020 en 2030 zal het aantal trainingsuren van de vereniging lager zijn dan nu het geval is. Indien de vereniging zich in de bovenkant van de bandbreedte weet te ontwikkelen, zal de vereniging tegen de maximale belasting van de trainingsvelen aan blijven zitten.

Tabel 5.7 Toekomstige behoeftebepaling R.K.S.V. Festilent

Jaar	Wedstrijdvelbehoefte		Indicatie wedstrijdvelbelasting (uren)		Indicatie trainings-uren
	Organisatorisch	Cultuurtechnisch	Totaal	Per veld	
2020	1,9 (2) - 2.0 (2)	2,6 (3) - 2.8 (3)	630 - 680	210 - 230	1270 - 1370
2030	1.6 (2) - 2.01 (3)	2.1 (2) - 2.7 (3)	520 - 670	260 - 225	1050 - 1360

Organisatiekracht en maatschappelijke rol

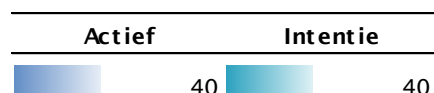
Op basis van de verenigingsmonitor heeft Festilent voldoende organisatiekracht. De vereniging scoort echter (ruim) onvoldoende op het gebied van kader en accommodatie. De accommodatie wordt ruim onvoldoende beoordeeld vanwege de staat van de velden op sportpark De Bundel. De vereniging heeft, zeker voor haar omvang in leden (514 leden in 2016/2017), een klein kader. De vereniging heeft aangegeven dat het kader op het moment inderdaad (te) klein is en dat hieraan wordt gewerkt. De verwachting van de vereniging is dat er binnen een paar jaar een stevig kader staat waarmee de vereniging goed uit de voeten kan.

Figuur 5.2 Organisatiekracht v.v. Festilent

Op de huidige maatschappelijke rol die zij vervullen, scoort Festilent van de Landerdse voetbalverenigingen het slechtste. De vereniging heeft tevens ook de minste intentie om deze rol in de nabije toekomst te vergroten. De vereniging zoekt naar welke positie zij in de maatschappij wil innemen. Het lijkt erop dat de vereniging zich in eerste instantie op de eigen leden wil richten voordat de vereniging zich extern wil profileren.

Figuur 5.3 Maatschappelijke functie Festilent

5.4 V.V. V.C.O.

Uitgangssituatie

De accommodatie van VCO bestaat uit een verouderd gebouw, twee natuurgraswedstrijdvelen en één trainingsveld waar deels kunstgras op ligt (tabel 5.8). Dit trainingsveld voldoet niet aan de officiële veldafmetingen van de KNVB. De accommodatie en de velden zijn grotendeels in eigendom van de vereniging. De gemeente is eigenaar van een klein deel van de grond. De gemeente voert wel het grootschalig onderhoud van de velden uit (bezanden en bemesten).

Tabel 5.8 Aantal velden V.V. V.C.O., 2017

Vereniging	Natuurgras		Kunstgras	Totaal
	Training	Wedstrijd		
V.V. V.C.O.		1*	2	3

*Deels kunstgras; voldoet niet aan de officiële veldafmetingen

VCO heeft in het seizoen 2016/2017 zeven teams ingeschreven in een zaterdagse bondscompetitie en vijf in een zondagse competitie (tabel 5.9). Deze teams vertalen zich naar een totaal van 7,6 normteams (tabel 5.9).

Tabel 5.9 Aantal (norm)teams V.V. V.C.O, per weekenddag, seizoen 2016/2017

Vereniging	Zaterdag									Zondag			
	J017 (11:11)	J015 (11:11)	J013 (11:11)	J011 (7:7)	J09 (7:7)	J07 (4:4)	J06 (4:4)	Aantal teams	Aantal normteams	Senioren	35+	Aantal teams	Aantal normteams
V.V. V.C.O.	1	1	1	1	1	1	1	7	2,9	4	1	5	4,7

Behoeftebepaling

Op basis van de teamaantallen van VCO in het seizoen 2016/2017, heeft de vereniging een normatieve (organisatorische en cultuurtechnische) behoefte van één wedstrijdveld (tabel 5.10). De indicatie van de wedstrijdbelasting geeft aan dat dit veld 210 uur wordt belast. Dit is voor een wedstrijdveld een

redelijk hoge belasting. Het is goed mogelijk dat een extra wedstrijdveld nodig is om de veldkwaliteit een heel seizoen te waarborgen. Het aantal trainingsuren van de vereniging wordt geschat op ruim 400 uur. Het huidige trainingsveld voldoet niet aan de officiële afmetingen, maar heeft in theorie voldoende capaciteit voor de vereniging om het hele jaar op te trainen.

Tabel 5.10 Behoeftebepaling V.V. V.C.O., seizoen 2016/2017

Vereniging	Wedstrijdveldbehoefte		Indicatie wedstrijdveldbebelasting (uren)		Indicatie trainings-uren
	Organisatorisch	Cultuurtechnisch	Totaal	Per veld	uren
V.V. V.C.O.	0,7 (1)	0,8 (1)	210	210	420

De ervaring leert dat verenigingen met slechts één wedstrijdveld vaak moeite hebben met de invulling van de speeldagen. De vereniging geeft aan dat een tweede wedstrijdveld niet alleen noodzakelijk is om de veldkwaliteit te waarborgen, maar ook noodzakelijk is om organisatorische redenen. Gezien deze context en het feit dat de veldbelasting richting de bovenkant van de KNVB-normering gaat, lijkt het huidige veldaanbod conform de behoefte. Bij twee wedstrijdvelden behoren theoretisch vier kleedkamers, waarvan twee in een grotere maatvoering (minimaal 24 vierkante meter in plaats van 15 vierkante meter), met twee teamlockers per kleedkamers nodig. De vereniging is content met het (deels kunstgras)trainingsveld. Ook al voldoet het veld niet aan de officiële afmetingen, het voldoet wel aan de behoefte van de teams.

Toekomst

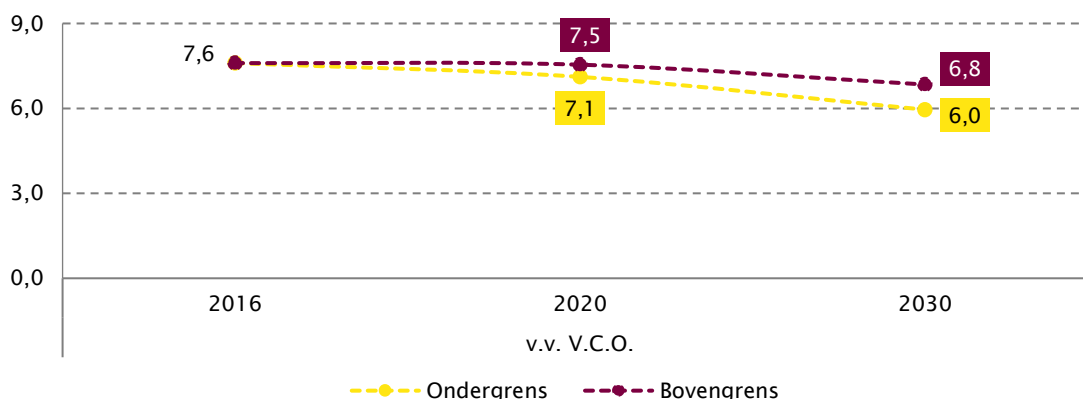
Het huidige aantal leden van de vereniging is lager dan het aantal leden vijf jaar terug (tabel 5.11). Het aantal senioren is afgenomen, terwijl het aantal junioren stabiel is gebleven. Met het oog op de (verdere) vergrijzing van de bevolking van Oventje (Zeeland) moet de terugloop van het seniorenaantal een aandachtspunt vormen voor het toekomstig verenigingsbeleid.

Tabel 5.11 Ledenontwikkeling V.V. V.C.O., 2011-2016

	Senioren	Junioren	Totaal
2011	106	104	210
2012	102	87	189
2013	101	94	195
2014	86	108	194
2015	87	112	199
2016	86	108	194
2011-2016			
Abs. verandering	-20	4	-16
Per. verandering	-18,9	3,8	-7,6

Op basis van bevolkingsprognoses, de landelijke ontwikkeling en populariteit van de voetbalsport en de recente ledenontwikkeling van VCO, is een bandbreedte opgesteld van het toekomstig aantal (norm)teams van de vereniging (figuur 5.4).

Figuur 5.4 Toekomstig aantal normteams V.V. V.C.O.

Naar verwachting zal het aantal normteams van VCO in de toekomst iets onder het huidige aantal zitten. Het is goed mogelijk dat de wedstrijdbelasting in de toekomst dusdanig lager is dat deze belasting op één veld kan worden ingevuld, zonder dat de kwaliteit van het veld in gevaar komt.

Tabel 5.7 Toekomstige behoeftebepaling V.V. V.C.O.

Jaar	Wedstrijdveldbehoefte		Indicatie wedstrijdveldbebelasting (uren)		Indicatie trainings-uren
	Organisatorisch	Cultuurtechnisch	Totaal	Per veld	
2020	0,6 (1) - 0.7 (1)	0,8 (1) - 0.8 (1)	190 - 200	190 - 200	400 - 420
2030	0.6 (1) - 0.6 (1)	0.7 (1) - 0.8 (1)	160 - 180	160 - 180	330 - 380

Organisatiekracht en maatschappelijke rol

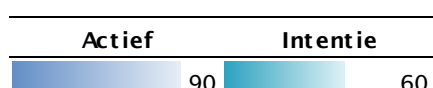
VCO heeft op basis van de verenigingsmonitor de minste organisatiekracht van de Landerdse buitensportverenigingen. De vereniging scoort op financiën de minimale score. De vereniging verkeert op dit moment (2016/2017) niet in een kritieke situatie, maar is wel afhankelijk van opbrengsten uit niet-sportgerelateerde inkomsten. Ook de score op accommodatie is relatief laag. De vereniging wil graag, met externe financiële steun, de accommodatie (bebouwing) aanpakken.

Figuur 5.5 Organisatiekracht V.V. V.C.O.

Waar VCO het laagste scoort op organisatie, scoort de vereniging het beste op maatschappelijke activiteit van de Landerdse buitensportverenigingen. Hierbij moet worden aangetekend dat deze maatschappelijke rol met name invulling krijgt in de relatief kleine buurtgemeenschap Oventje.

Figuur 5.6 Maatschappelijke functie V.V. V.C.O.

5.5 T.V. Set '77

Uitgangssituatie

T.V. Set '77 heeft een compleet geprivatiseerde accommodatie met zeven verlichte tennisbanen. De vereniging heeft 486 leden in het seizoen 2016/2017. Veruit het grootste deel van de leden betreft senioren. De vereniging heeft slechts 79 juniorenleden. De baandruk van 69 leden per baan ligt boven het landelijke en Oost-Brabantse gemiddelde van 57 leden per baan (Van der Poel, Wezenberg-Hoenderkamp & Hoekman, 2016).

Op basis van de KNLTB-richtlijnen van 70 tot 90 leden per verlichte baan, heeft de vereniging het aantal banen conform de behoefte. De normatieve behoefte betreft namelijk zes/banen. Set '77 zet hier een aanbod van zeven banen tegenover. De vereniging geeft aan dat de baandruk op dit moment goed te verweken is. In het hoogseizoen is af en toe sprake van piekmomenten, maar dit levert voor de vereniging geen grote problemen op.

Tabel 5.12 Behoeftebepaling tennisverenigingen T.V. Set '77, 2016/2017

	Uitgangssituatie					Indicatie behoefte			
	Aantal leden			Aantal banen	Baandruk	Onafgerond		Afgerond	
	Sen.	Jun.	Tot.			Min.	Max.	Min.	Max.
T.V. Set '77	407	79	486	7	69	5,4	6,9	6	7

Toekomst

Het huidige aantal leden van Set '77 is lager dan het niveau van vijf jaar terug (tabel 5.13). In tegenstelling tot de landelijke trend bij tennis, is echter het aantal seniorenleden bij de vereniging opvallend stabiel gebleven. Het verlies aan leden heeft zich uitsluitend bij de jeugd voorgedaan. Hierbij moet worden aangetekend dat hier in de laatste twee jaar weer groei is meegemaakt.

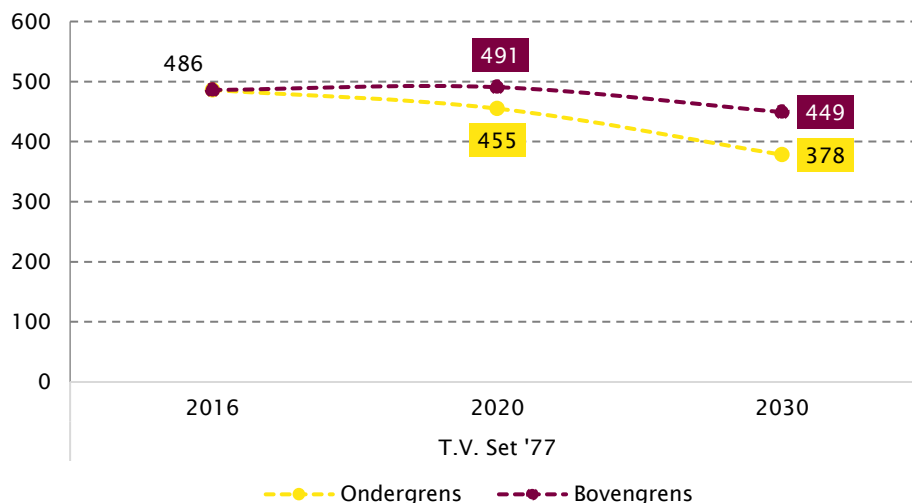
Tabel 5.13 Ledenontwikkeling T.V. Set '77, 2011-2016

	Senioren	Junioren	Totaal
2011	399	135	534
2012	414	97	511
2013	416	51	467
2014	426	51	483
2015	416	69	485
2016	407	79	486
2011-2016			
Abs. verandering	8	-56	-48
Per. verandering	2,0	-41,5	-9,0

Op basis van bevolkingsprognoses, de landelijke ontwikkeling en populariteit van de tennissport en de recente ledenontwikkeling van Set '77, is een bandbreedte opgesteld met het toekomstig aantal leden van de vereniging. De vereniging zal naar verwachting in de toekomst te maken krijgen met een verdere ledendaling (figuur 5.7). De veranderende bevolkingssamenstelling, de teruglopende populariteit van de tennissport (in Nederland, Landerd en Zeeland) zijn hiervoor de verklarende factoren. De baandruk kan

dusdanig afnemen dat de vereniging het theoretisch met één baan minder zou kunnen stellen (tabel 5.14).

Figuur 5.7 Toekomstig aantal leden T.V. Set '77

Tabel 5.14 Toekomstige behoeftebepaling T.V. De Witte Schare

Jaar	Aantal leden	Baanbehoefte
2020	565 - 598	6.3 (7) - 8.5 (9)
2030	495 - 549	5.5 (6) - 7.8 (8)

Organisatiekracht en maatschappelijke rol

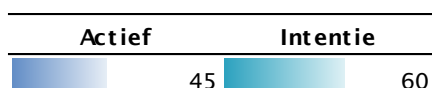
Voor Set '77 bestaan weinig zorgen over de organisatiekracht (figuur 5.8). De vereniging heeft een accommodatie waarmee de vereniging nog jaren vooruit kan. Ook op het gebied van het aantal leden en het kader bestaan weinig zorgen. De vereniging scoort laag op beleid. De vereniging geeft aan dat dit het gevolg is van het niet vastleggen van toekomstplannen en -visies. Er wordt aan dit punt gewerkt en het bestuur gaat bezig met het opstellen van beleidsdocumenten. Daarnaast is de vereniging zich bewust van de veranderende bevolkingssamenstelling en weet dat hier uitdagingen voor de toekomst liggen.

Figuur 5.8 Organisatiekracht T.V. Set '77

Set '77 heeft een relatief kleine maatschappelijke functie. De intentie om meer te betekenen voor de maatschappij is er wel (figuur 5.9).

Figuur 5.9 Maatschappelijke functie Set '77

5.6 Beleidsadvies

Wanneer wordt gekeken naar de toekomstbestendigheid, staat de tennisvereniging in Zeeland duidelijk los van de twee voetbalverenigingen. Set '77 heeft een zeer stabiel karakter, waardoor de toekomstbestendigheid gegarandeerd lijkt te zijn. Voor beide voetbalverenigingen geldt dat er zwakke plekken aanwezig zijn in de organisatiekracht van de vereniging. VCO heeft weinig moeite met de invulling van de velden, maar heeft wel behoefte aan twee kleedkamers met een minimale oppervlakte van 15 vierkante meter en twee kleedkamers met een minimale oppervlakte van 24 vierkante meter. Festilent heeft veel moeite met de kwaliteit van de huidige velden. Een belangrijk beslispunt is de aanleg van een kunstgrasveld. Gezien de huidige behoefte zou dit geen overbodige luxe zijn, maar in de toekomst gaat de behoefte van Festilent waarschijnlijk afnemen. Voor Festilent geldt dat de organisatiekracht (vooral het kader) een punt van zorg is. De vereniging is een proces van bestuurlijke vernieuwing ingegaan, waardoor een positieve weg ingeslagen lijkt te zijn. Dit proces is echter nog niet afgerond, aangezien de vereniging nog steeds op zoek is naar een nieuwe voorzitter, die de huidige interim-voorzitter kan vervangen. Het is belangrijk dat op korte termijn een nieuwe voorzitter wordt gevonden.

Advies Mulier Instituut

De wisselende omstandigheden in de verschillende Zeelandse verenigingen zorgen ervoor dat per vereniging compleet andere aanbevelingen worden gegeven. Hieronder volgen puntsgewijs de aanbevelingen per vereniging.

- De behoefte aan een kunstgrasveld bij Festilent valt te rechtvaardigen. Qua trainingscapaciteit zit de vereniging aan de hoge kant en de wedstrijdvelden zijn van slechte kwaliteit. Wanneer een kunstgrasveld op de plaats van één van de natuurgrasvelden wordt aangelegd kan bovendien, gezien de wedstrijdveldbehoefte, nog een ander wedstrijdveld vervallen.
- Wanneer een kunstgrasveld wordt aangelegd, is daarbij een belangrijke voorwaarde dat het proces van bestuurlijke vernieuwing wordt doorgezet. Gezien het doorlopen proces in het onderzoek en de lage score op de dimensie 'kader', hebben wij zorgen over de manier waarop Festilent op dit moment is georganiseerd. Ons advies luidt dan ook om de bestuurlijke vernieuwing door te zetten, eventueel met behulp van professionele ondersteuning voor de vereniging. Gedacht kan worden aan het aanstellen van een (tijdelijke) verenigingsmanager om dit proces te ondersteunen.
- VCO heeft behoefte aan nieuwe kleedkamers die voldoen aan de richtlijnen van de KNVB. Ons advies is dan ook om mee te gaan in de plannen die VCO op tafel heeft gelegd. Wanneer aan een nieuwe accommodatie voor VCO gebouwd zou gaan worden, dan moet worden uitgegaan van vier kleedkamers met twee teamlockers per kleedkamer, waarvan twee kleedkamers in een grotere maatvoering dienen te zijn (minimaal 24 vierkante meter in plaats van 15 vierkante meter).

6. Conclusie

De vergrijzing van de bevolking zal in de (nabije) toekomst een grote rol spelen voor de Landerdse buitensport. Hoewel de voetbalsport populair zal blijven, zullen verenigingen alle zeilen bij moeten zetten om in de toekomst leden te werven en te behouden. De tennisverenigingen hebben in de afgelopen jaren al moeite gehad om leden te binden. In de komende jaren blijft dit een punt van zorg, hoewel de vergrijzing ook kansen biedt aan de tennissport. De ongeorganiseerde sport is steeds belangrijker geworden in de afgelopen tijd en dit zal naar verwachting doorzetten. Binnen deze context is het belangrijk dat de functie van de verenigingen wordt verbreed en dat steeds meer gezocht moet worden in de leefbaarheid van de dorpen.

De Landerdse verenigingen kunnen zich gelukkig prijzen met een gemeentelijke organisatie die behoorlijk betrokken is bij hun reilen en zeilen. De gemeente is eigenaar van bijna alle voetbalvelden en voert bij alle teamsporten (groot) onderhoud uit aan de velden. Bovendien is van bezuinigingen op sportuitgaven in de afgelopen jaren nog geen sprake geweest, hetgeen zeker niet voor alle gemeenten in Nederland geldt. Kijkend naar de toekomst, moeten de verenigingen echter rekening houden met veranderingen in gemeentelijke regimes. Het is op dit moment immers nog onzeker welk effect mogelijke herindelingen op het sportbeleid zullen hebben.

Over het algemeen kan worden gesteld dat de buitensport in de gemeente Landerd voldoende toekomstbestendig is. Gemiddeld gezien beschikken de verenigingen over voldoende organisatiekracht om de sport langdurig te blijven organiseren. Daarbij moet worden aangetekend dat over T.V. Reek en VCO twijfels bestaan. T.V. Reek heeft een negatieve ontwikkeling in het ledenaantal doorgemaakt; VCO heeft een wankel financiële positie die sterk afhankelijk is van financiële acties die veel vrijwilligerskosten kosten. Op dit moment beschikt VCO over die vrijwilligers, maar het is sterk de vraag of dit in de toekomst nog steeds het geval is. De vereniging is zich dit bewust en werkt op dit moment aan verbreding van de financiële stromen.

De verschillende dorpen in de gemeente Landerd kennen allen een sterk eigen karakter, die zich vertaalt in verschillende verenigingsidentiteiten. In Schaijk lijkt het organisatievermogen van het dorp groot te zijn, wat zich vertaalt in sterke verenigingen. Zeker wanneer de fusie tussen DAW en Emos definitief plaatsvindt, ontstaan in het dorp twee verenigingen die jaren vooruit kunnen. Voor Zeeland ligt dit anders. De verenigingen hebben hier een wat meer divers karakter. Allereerst is de instroom van leden uit andere plaatsen (iets) hoger dan in de andere dorpen. De verenigingen hebben echter ook meer moeite zich te organiseren. Dit geldt in de minste mate voor Set '77 dat - wanneer het bestuur het verenigingsbeleid vastlegt en peilt wat er leeft onder de leden - een prima organisatiekracht heeft. Festilent heeft moeite zich te organiseren. De vereniging geeft aan de weg omhoog weer te hebben gevonden, maar het is nog de vraag hoe dit de komende jaren uitpakt. VCO heeft een wankel financiële positie, waardoor de organisatiekracht erg laag uitvalt. In Reek zijn de verenigingen en de stichting Dorpsontwikkeling Reek druk bezig met planvorming die de sport moet versterken. Het proces is echter moeizaam op gang gekomen, door wederzijds wantrouwen tussen de verenigingen enerzijds en de gemeente anderzijds.

6.1 Aanbevelingen

In de verschillende hoofdstukken zijn concrete aanbevelingen voor de verschillende verenigingen gedaan. Hieronder volgt nog een aantal meer algemene aanbevelingen en enkele beschouwingen ten aanzien van de belangrijkste aanbevelingen uit de voorgaande hoofdstukken.

- De meeste verenigingen hebben voldoende organisatiekracht om zelfwerkzaamheid voort te zetten of meer zelfwerkzaamheid te gaan inzetten. Met het oog op een mogelijke herindeling van de gemeente Landerd, is dit een belangrijk gegeven. Ook voor de gemeente Landerd biedt de organisatiekracht kansen om eventuele frictiekosten (kosten van aanleg op een accommodatie) te laten compenseren door lagere onderhoudskosten in de toekomst.
- De tennisverenigingen beoefenen hun sport op geprivatiseerde parken. Hierdoor zijn de investeringen op deze parken altijd voor rekening gekomen van de tennisverenigingen zelf. Vanuit het oogpunt van rechtvaardigheid zou gedacht kunnen worden aan kleinschalige investeringen die de tennissport helpen zich meer op specifieke doelgroepen te richten. Gedacht kan worden aan een investeringsfonds voor tennisverenigingen.
- De plannen in Reek komen inhoudelijk overeen met aanbevelingen die door NOC*NSF en kennisorganisaties in de sport worden gedaan aan sportverenigingen in plattelandsgebieden. Het creëren van een centrale ontmoetingsplaats voor sport en spel verdient dus ten principale steun. Het is echter van belang dat verenigingen ervan doordrongen zijn dat dit flinke kosten met zich meebrengt. Ook zal het proces tussen verenigingen en gemeente beter moeten gaan verlopen. Hier spelen zowel gemeente als verenigingen een rol in.
- De prioriteit van de toekomstige acties van de gemeente moet liggen bij de kunstgrasvelden voor Emos. Deze vereniging heeft te maken met een onwenselijke situatie. De oude velden van Emos kunnen eventueel worden gebruikt voor trainingen van DAW.
- De verenigingen in de gemeente Landerd hebben alle een dusdanige toekomstbestendigheid dat zij ondersteund moeten blijven worden. Er is niet één vereniging waar zorgen over de toekomst dusdanig zijn, dat de gemeente de ondersteuning van de vereniging zou moeten stopzetten. Dit zou bovendien vanuit oogpunten van sportparticipatie van de bevolking en leefbaarheid van de dorpen zeer onwenselijk zijn. Gezien de belangrijke dorpsfunctie die alle verenigingen hebben, zou het moeilijk worden om het wegvallen van een vereniging door de andere verenigingen te compenseren. Sportdeelname en leefbaarheid zouden dus een flinke deuk oplopen.

Literatuur

- CBS (2016). *Bevolkingsontwikkeling*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Hart, J. de, Knol, F., Maas-de Waal, C. & Roes, T. (red.) (2002). *Zekere banden*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Gemeente Landerd (2017). *Bevolkingsstatistieken*. Geraadpleegd op 20 januari 2017 van http://www.landerd.nl/over-landerd/bevolkingsstatistieken_41815/.
- Hoekman, R., Bulsink, A. & Van Kalmthout, J. (2015). *Sportverenigingen in krimpkeren. Het belang van sportverenigingen voor de leefbaarheid in krimpkeren*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Hoekman, R. & Van der Bol, P. (2014). *Sport in collegeprogramma's 2014. Van armoedebeleid tot zelfredzaamheid*. Utrecht: Mulier Instituut.
- KNKV (2016). *Handboek Kwaliteitseisen Korfbalaccommodaties. Normen, regels, richtlijnen en aanbevelingen Korfbal versie 2016.1*. Zeist: Koninklijk Nederlands Korfbal Verbond.
- KNVB (2014). *Kwaliteitsnormen Voetbalaccommodatie. Regels, richtlijnen en aanbevelingen amateurvoetbal versie // 2014.1*. Zeist: Koninklijke Nederlandse Voetbalbond.
- Leidemeijer et al. (z.j.). *Leefbaarometer 2.0: instrumentontwikkeling*. Geraadpleegd op 20 januari 2017 van <http://doc.leefbaarometer.nl/resources/Leefbaarometer%202.0%20Instrumentontwikkeling.pdf>.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken (2014). *Leefbaarometer*. Geraadpleegd op 13 januari 2017 van <http://www.leefbaarometer.nl/home.php>.
- PBL/CBS (2016). *Regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2016-2040*. Den Haag: CBS Bevolkingstrends.
- RKSV Achilles, TV Reek & Stichting Dorpsontwikkeling Reek (2016). *Samen op weg naar een nieuwe Voorziening voor sport en spel*. Reek: Stichting Dorpsontwikkeling Reek.
- Rözer, M. (2014). *Sport in de krimpgebieden: samenwerking is het toverwoord*. Ede: Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen.
- SCP/CBS (2012). *Vrijetijdsomnibus '12*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau / Centraal Bureau voor de Statistiek.
- SCP/CBS (2014). *Vrijetijdsomnibus '14*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau / Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Ter Haar, M. (2016). Zit er muziek in de dorpsvereniging? *Vrijetijdsstudies*, 34 (3), 35-49.

Van der Poel, H., Wezenberg-Hoenderkamp, K. & Hoekman, R. (red.) (2016). *Sportaccommodaties in Nederland*. Utrecht: Mulier Instituut.

Visser, J.T. (2016). *Behoeftanalyse veldaccommodatie. Korfbalvereniging Emos te Schaijk, gemeente Landerd*. Zeist: Koninklijk Nederlands Korfbal Verbond.

Bijlage 1. Reactie R.K.S.V. D.A.W.

Reactie Henrie Lamers (voorzitter DAW, d.d. 1 februari 2017) aan Mulier Instituut:

Bij de capaciteitsberekening is geen rekening gehouden met:

- Keeperstrainingen voor jeugd en senioren. Omdat wij op ons sportpark, in tegenstelling tot bijvoorbeeld sportpark De Bundel van Festilent, geen ‘verloren’ m2 gras over hebben (alle beschikbare m2 zijn benodigd voor de velden), moeten wij keeperstrainingen plannen op onze reguliere trainingsvelden. Dit gaat uiteraard ten koste van de trainingscapaciteit voor elftallen en zien wij in de tabellen niet terug.
- Warming-up voor de elftallen op zaterdag en zondag. Om de wedstrijdvelden te sparen vindt de warming-up, zowel op zaterdag als op zondag plaats op trainingsvelden. De wedstrijden zijn nu, omwille van een goede warming-up nu al bijna niet te plannen. Als wij nog trainingscapaciteit inleveren wordt het helemaal een probleem.
- Alternatieve voetbalvormen zoals 7 tegen 7, voor mannen en vrouwen, op vrijdag, zaterdag en eventueel zondag en walking voetbal. De tendens wijst uit dat dit de toekomst is en ook DAW gaat hier zich nadrukkelijk op toeleggen.
- Nieuwe spelvormen in het pupillenvoetbal, zoals 2 tegen 2, 4 tegen 4 en 6 tegen 6. Deze wedstrijdvormen vergen meer ruimte op de wedstrijdvelden op de zaterdag en het is nu al heel krap.
- In samenwerking met de buurtsportcoach het aanbieden van extra trainingen voor de F- en E-pupillen, nu op woensdagmiddag.
- In het rapport staat dat DAW kunstgras voor voetbal op T1 enkel in wil zetten voor trainingen. Wij willen echter dit half veld ook inzetten voor pupillenvoetbal op zaterdag en gezien de ontwikkelingen t.a.v. nieuwe spelvormen zullen wij deze ruimte ook hard nodig hebben. Dit kunstgrasveld kan dan bovendien met belijning al compleet ingericht worden voor deze nieuwe spelvormen. Wanneer T1 voor voetbal natuurgras blijft wordt het een ‘verloren’ hoek die intensief gebruikt wordt voor trainingen, snel in kwaliteit terug zal lopen en op zaterdag en zondag niet gebruikt kan worden.

Onze conclusie;

- Huidige capaciteit minimaal handhaven.
- Naast aanleg kunstgras voor korfbal op T1, ook aanleg kunstgras voor voetbal op T1.

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl